

*Program Rewitalizacji Gminy Tarłów
na lata 2016–2023*

Styczeń 2017

Projekt „Opracowanie Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz ze środków budżetu państwa przyznanych w ramach konkursu dotacji na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Świętokrzyskiego.

INICJATYWAŁOKALNA.PL

InicjatywaLokalna.pl

ul. Targowa 18/609, 25-520 Kielce

tel./fax 41 343 01 24

e-mail: biuro@inicjatywalokalna.pl

www.inicjatywalokalna.pl

Spis treści

Wstęp.....	4
I. Część wprowadzająca	7
1. Metodologia prac nad dokumentem	7
2. Powiązanie Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	9
II. Część diagnostyczno-analityczna.....	15
1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	15
2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	18
3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	22
III. Część programowa	46
1. Założenia Programu Rewitalizacji	46
1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	46
1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań.....	48
2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2016–2023.....	50
2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć	50
2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć.....	60
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	63
3. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania..	70
IV. Część wdrożeniowa.....	72
1. System realizacji Programu Rewitalizacji.....	72
1.1. Struktura zarządzania dokumentem wraz z jego kosztami	72
1.2. Harmonogram realizacji Programu	76
1.3. Public relations dokumentu.....	79
2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu	80
2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości	81
2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu	84
3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji.....	86
4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko	90
Spis map	92
Spis tabel	92
Spis wykresów.....	93
Spis schematów	94
Załącznik	94

Wstęp

Rewitalizacja stanowi odpowiedź na szereg zjawisk kryzysowych występujących na obszarach gmin, takich jak degradacja techniczna oraz narastające problemy w sferach społecznej i gospodarczej. W związku z tym niezbędne jest planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych odpowiadających na zidentyfikowane problemy oraz potencjały danego obszaru zdegradowanego, a także wynikającą z nich skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Na potrzeby prowadzenia procesu rewitalizacji współfinansowanego środkami Unii Europejskiej, *rewitalizację* należy rozumieć jako: „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany (...). Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością”¹.

Podstawowym narzędziem tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych jest *program rewitalizacji*, który jest inicjowany, sporządzany oraz uchwalany przez Radę Gminy na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.). Jest to „wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji”².

Dokument obejmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów współfinansowanych ze środków UE oraz innych publicznych lub prywatnych), ponieważ tylko taka różnorodna konstrukcja warunkuje osiągnięcie efektów.

¹ *Wytoczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, Minister Rozwoju, Warszawa, 02.08.2016, s. 5–6.

² *ibid.*, s. 7–8.

Objęcie danego obszaru zdegradowanego programem rewitalizacji będzie stanowiło podstawę wspierania go poprzez instrumenty i narzędzia dedykowane rewitalizacji (programy unijne oraz krajowe) lub korzystania z preferencji w innych instrumentach, programach i działaniach sektorowych.

Program Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023 (PR) stanowi spójny dokument strategiczny mający na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego, który ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy, poprzez przedsięwzięcia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny i środowiskowy), skoncentrowane terytorialnie oraz prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Niniejszy dokument opracowany został zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, wydanymi na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 11 *Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020* (Dz. U. z 2016 r. poz. 217 z późn. zm.) oraz z uwzględnieniem zapisów dotyczących obszaru strategicznej interwencji państwa „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji” zawartych w rozdziale 3.1.3 Umowy Partnerstwa³

Dokument składa się z czterech zasadniczych części, a mianowicie: części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej, programowej oraz wdrożeniowej.

Część wprowadzająca zawiera ogólne informacje dotyczące metodologii opracowania dokumentu, a także jego uwarunkowania zewnętrzne, tj. strategiczno-programowe, wskazujące na powiązanie rewitalizacji z całościową wizją rozwoju gminy.

Część diagnostyczno-analityczna obejmuje metodologię delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz określenie ich zasięgów przestrzennych poprzez wskazanie przebiegu granic na terenie gminy. Ponadto zawiera szczegółową diagnozę wyznaczonego obszaru rewitalizacji w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej wraz ze skwantyfikowanymi danymi i ich analizą w celu przedstawienia skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.

Część programowa przedstawia najważniejsze założenia procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze Gminy Tarłów w latach 2016–2023, tj. wizję wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego (planowany efekt), cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań mającymi na celu eliminację lub ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk

³ *Umowa Partnerstwa, Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, grudzień 2015.

i wykorzystanie potencjałów lokalnych. Ponadto zostały tutaj zawarte podstawowe (główne) oraz uzupełniające (komplementarne) projekty rewitalizacyjne powiązane ze sobą i wspólnie oddziałujące na obszar rewitalizacji. Ważnym elementem są również szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem różnych źródeł ich finansowania.

Część wdrożeniowa składa się z systemu realizacji (wdrażania) dokumentu, a także systemu monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu w reakcji na zmiany w otoczeniu. Ponadto w niniejszej części zawarte zostały mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i innych podmiotów oraz grup nieformalnych aktywnych na terenie gminy na każdym etapie procesu rewitalizacji, tj. diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Ostatnim elementem jest opis przebiegu procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

I. Część wprowadzająca

1. Metodologia prac nad dokumentem

Metodologię sporządzenia Programu Rewitalizacji warunkowały przede wszystkim *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.), a także obowiązujące *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, wydane przez Ministra Rozwoju w dniu 2 sierpnia 2016 roku.

Dokument opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy we wszystkich etapach prac, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu. Na wybór takiego podejścia decydujący wpływ miała idea rewitalizacji, w której kluczową rolę odgrywa realizacja zasady partnerstwa i partycypacji społecznej.

Metodologia prac obejmowała dwie zasadnicze części (podzielone na poszczególne etapy), składające się na efekt końcowy w postaci dokumentu *Program Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023*, a mianowicie:

- I. *Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy* – obejmowało następujące etapy:
 - 1) zgromadzenie danych statystycznych do diagnozy w podziale na ustalone jednostki referencyjne gminy (sołectwa) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej zarówno z Urzędu Gminy jak i instytucji zewnętrznych;
 - 2) wykonanie wielokryterialnej analizy przestrzennej ustalonych wskaźników oraz opracowanie diagnozy gminy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z mapami poglądowymi koncentracji problemów we wszystkich ww. sferach;
 - 3) przeprowadzenie w dniach od 14.10.2016 roku do 28.10.2016 roku konsultacji społecznych dokumentu *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów* wraz z mapami przedstawiającymi granice ww. obszarów.

II. *Opracowanie Programu Rewitalizacji wraz z przeprowadzeniem procesu Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko* – obejmowało następujące etapy:

- 1) podjęcie na sesji przez Radę Gminy *Uchwały nr XXV/136/16 z dnia 06.07.2016 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Tarłów na lata 2016–2023*;
- 2) powołanie Zarządzeniem nr 81/2016 przez Wójta Gminy Tarłów Zespołu ds. Programu Rewitalizacji dla Gminy Tarłów na lata 2016–2023;
- 3) ogłoszenie o podjęciu uchwały w sprawie przystąpienia do opracowania Programu Rewitalizacji na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (w zakładce „Aktualności i Ogłoszenia” w dniu 26.07.2016 roku), w sposób zwyczajowo przyjęty (na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Tarłów w dniu 26.07.2016 roku);
- 4) przeprowadzenie różnorodnych form partycypacji społecznej służących wspólnemu wypracowaniu przez wszystkich interesariuszy rewitalizacji głównych założeń dokumentu (wizji, celów, kierunków działań), a także „zbudowaniu” bazy planowanych do realizacji projektów (w tym partnerskich), mających na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego;
- 5) opracowanie i przeprowadzenie konsultacji projektu 1.0 dokumentu z Zespołem ds. Programu Rewitalizacji dla Gminy Tarłów na lata 2016–2023;
- 6) opracowanie i przeprowadzenie zewnętrznych konsultacji społecznych projektu 2.0 dokumentu;
- 7) wystąpienie z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (RDOŚ) o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz z uzyskaniem stanowiska ww. instytucji;
- 8) przekazanie i uchwalenie projektu dokumentu na sesji przez Radę Gminy.

Szczegółowy opis działań partycypacyjnych przeprowadzonych na poszczególnych etapach prac przedstawiono w części IV niniejszego dokumentu, w rozdziale 3 pn. „Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji”.

Dokument powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu, instytucji publicznych oraz kluczowych dla rozwoju gminy partnerów z sektorów społecznego i gospodarczego przy współdziałaniu (w postaci wsparcia merytorycznego) ekspertów i specjalistów zewnętrznych,

a także mieszkańców wyznaczonego obszaru, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

2. Powiązanie Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do określonych problemów społecznych mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu lokalnym (m.in. Strategii Rozwoju/Planu Rozwoju Lokalnego, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju gminy. W związku z tym komplementarność z celami, działaniami czy priorytetami innych dokumentów wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji.

Wykazanie komplementarności założeń PR do innych dokumentów strategicznych regulujących działania na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i subregionalnym wpłynie na skuteczność i efektywność realizacji zaplanowanych działań w ramach dokumentu oraz osadzenie ich wśród wymienionych opracowań. Zestawienie powiązań przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1 Nawiązanie Programu Rewitalizacji do ponadlokalnych dokumentów strategiczno-programowych

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie PR do zapisów dokumentu strategiczno-programowego ⁴
POZIOM EUROPEJSKI		
1.	<i>Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu</i>	<i>Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Ponadto wpływa na osiągnięcie 3 z 5 celów głównych: CEL 1 Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lata. CEL 4 Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie do co najmniej 40% osób w wieku 30-34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne. CEL 5 Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego co najmniej 20 mln obywateli.</i>

⁴ Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmienionej formie.

POZIOM KRAJOWY		
2.	<i>Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju</i>	<p><i>Obszar Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:</i> Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna: <i>Cel 3</i> Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; Kapitał Ludzki: <i>Cel 6</i> Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”; <i>Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski:</i> Rozwój regionalny: <i>Cel 8</i> Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych; <i>Obszar Efektywności i sprawności państwa:</i> Kapitał społeczny: <i>Cel 11</i> Wzrost społecznego kapitału rozwoju.</p>
3.	<i>Strategia Rozwoju Kraju 2020</i>	<p><i>Obszar strategiczny:</i> Sprawne i efektywne państwo, <i>Cel 3</i> Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, <i>kierunek interwencji:</i> rozwój kapitału społecznego. <i>Obszar strategiczny:</i> Konkurencyjna gospodarka, <i>Cel 4</i> Rozwój kapitału ludzkiego, <i>kierunki interwencji:</i> zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego. <i>Obszar strategiczny:</i> Spójność społeczna i terytorialna, <i>Cel 1</i> Integracja społeczna, <i>kierunki interwencji:</i> zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.</p>
4.	<i>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>	<p><i>Cel strategiczny:</i> Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. <i>Cel 2.</i> Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. <i>Kierunek działań polityki przestrzennej:</i> Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych. <i>Działanie:</i> Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast.</p>
5.	<i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i>	<p><i>Cel główny:</i> Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. <i>Cel 2</i> Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).</p>
6.	<i>Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020</i>	<p><i>Wizja:</i> Polska Wschodnia makroregionem dynamicznie rozwijającym się z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, stopniowo i systematycznie poprawiającym swoją pozycję rozwojową i konkurencyjną w kraju oraz w Unii Europejskiej. <i>Cel główny:</i> Wzrost wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki Polski Wschodniej. <i>Obszar strategiczny 2:</i> Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego.</p>

		<i>Kierunek działań:</i> Przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy i Wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy.
POZIOM REGIONALNY I SUBREGIONALNY		
7.	Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2020	<p><i>Wizja Strategii:</i> Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania.</p> <p><i>Misja Strategii:</i> pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska.</p> <p><i>Cel strategiczny 1.</i> Koncentracja na poprawie Infrastruktury regionalnej.</p> <p><i>1.2</i> Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w Regionie.</p> <p><i>1.3</i> Rozwój harmonijny i ład przestrzenny czyli nie zapominajmy o tym co już jest.</p> <p><i>Cel strategiczny 2.</i> Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu.</p> <p><i>2.4</i> Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego – czyli rynkowa gra zespołowa (konsekwentny rozwój specjalności w zakresie turystyki zdrowotnej (uzdrowskiej, rehabilitacyjnej, profilaktycznej, rewitalizacyjnej i geriatrycznej).</p> <p><i>Cel strategiczny 3.</i> Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki.</p> <p><i>3.1</i> Sprzyjanie kumulowaniu kapitału ludzkiego czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa myślenia o pomyślnej przyszłości.</p> <p><i>Cel strategiczny 6.</i> Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.</p> <p><i>6.1</i> Energia versus emisja, czyli próba rozwiązania dylematu, jak nie szkodzić jednocześnie środowisku i gospodarce.</p> <p><i>6.4</i> Ochrona cennych zasobów przyrodniczych (ochrona obszarów uzdrowskich; tworzenie infrastruktury zielonej oraz utrzymanie i powiększanie zasobów i powierzchni leśnych).</p>
8.	Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012–2020	<p>Misją Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego jest włączenie wszystkich mieszkańców, rodzin i podmiotów województwa do działań na rzecz trwałego rozwoju, poprawy jakości życia, zmniejszenia skali problemów społecznych, a także ich łagodzenia.</p> <p>Cele rewitalizacji są spójne w szczególności z następującymi elementami struktury celów Strategii Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012–2020:</p> <p><i>1. Cel strategiczny:</i> Minimalizacja obszarów wykluczenia społecznego.</p> <p><i>2. Cel strategiczny:</i> Kompleksowe działania na rzecz integracji społecznej oraz aktywizacji osób niepełnosprawnych.</p> <p><i>3. Cel strategiczny:</i> Efektywny system polityki społecznej.</p> <p><i>5. Cel strategiczny:</i> Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców województwa świętokrzyskiego.</p>

<p>9.</p>	<p>Strategia Rozwoju Powiatu Opatowskiego</p>	<p>Cele rewitalizacji są spójne w szczególności z następującymi elementami struktury celów Strategii Rozwoju Powiatu Opatowskiego: <i>Cel główny:</i> Tworzenie wyróżniającego się powiatu pod względem rozwoju przedsiębiorczości, produkcji rolniczej i ogrodniczej, oraz atrakcyjności turystycznej i kulturowej, z poszanowaniem potrzeb mieszkańców i środowiska naturalnego. <i>Cele strategiczne:</i> Obszar I Przedsiębiorczość: Tworzenie nowych miejsc pracy – zmniejszenie bezrobocia; Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości. Obszar III Środowisko społeczne: Poprawa jakości życia mieszkańców.</p>
-----------	--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wskazanych w tabeli 1 dokumentów strategicznych

Kompleksowa rewitalizacja jest jednym z kluczowych elementów rozwoju gminy, co zostało określone w *Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Tarłów na lata 2016–2023*. Na potrzebę przeprowadzenia rewitalizacji wskazują słabe strony w analizie SWOT w zakresie występowania „zdegradowanych obszarów gminy w rejonie Tarłowa, Czekarzewic, Cegielni”, a także priorytetowe działania i kierunki rozwoju, wśród których są: „identyfikacja problemów i zjawisk kryzysowych, które spowodowały degradację obszaru Gminy Tarłów” oraz „rewitalizacja zdegradowanych obszarów gminy jako kompleksowy proces przemian poprzez działania w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej”. Ma to szczególne znaczenie z uwagi na zidentyfikowane problemy i potencjały w zakresie strefy demograficzno-społecznej i gospodarczej. Koncepcja rewitalizacji opierać się będzie na stworzeniu warunków do rozwoju aktywności społecznej, gospodarczej, kulturalnej i rekreacyjnej mieszkańców poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznych i adaptację istniejącej infrastruktury do pełnienia innych funkcji, a także działania o charakterze społecznym. Realizacja takich przedsięwzięć wpisuje się w cele i zadania z obszaru *III. Przedsiębiorczość i aktywność społeczna* przede wszystkim w zakresie celu *Rewitalizacja zdegradowanych obszarów gminy*, a także obszaru *II. Turystyka*, celu *Ochrona, zachowanie oraz efektywne wykorzystanie zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego*. Powyższe plany rewitalizacyjne na terenie gminy uzasadniają konieczność opracowania Programu Rewitalizacji⁵.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy problemów społecznych zawartej w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tarłów na lata 2016-2021*⁶, wynika, iż

⁵ *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tarłów na lata 2016–2023*, załącznik do Uchwały Nr XXI/110/16 Rady Gminy w Tarłowie z dnia 24 marca 2016 roku.

⁶ *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tarłów na lata 2016–2021*, załącznik do Uchwały Nr XVII/93/15 Rady Gminy w Tarłowie z dnia 29 grudnia 2015 roku.

największymi problemami społecznymi na terenie gminy są: bezrobocie, ubóstwo, uzależnienia i alkoholizm, niepełnosprawność, długotrwała choroba. Wszystkie zidentyfikowane patologie społeczne stanowią zagrożenia dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Największa kumulacja negatywnych zjawisk skoncentrowana jest na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, w centrum gminy, w którym skupiają się funkcje administracyjne gminy. Do poprawy sytuacji przyczynią się kompleksowe działania rewitalizacyjne, realizujące następujące cele strategiczne przedstawione w ww. dokumencie:

Cel strategiczny I: Pomoc dzieciom i młodzieży zwłaszcza z rodzin najuboższych i dotkniętych dysfunkcją;

Cel strategiczny II: Pomoc osobom bezrobotnym w przekwalifikowaniu się oraz znalezieniu pracy;

Cel strategiczny III: Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy;

Cel strategiczny IV: Pomoc ludziom starszym, samotnym i niepełnosprawnym.

Wdrożenie wszystkich planowanych działań i osiągnięcie celów rewitalizacyjnych przyczyni się do osiągnięcia misji rozwoju społecznego gminy, która została sformułowana w następujący sposób: *Gmina Tarłów – gminą dążącą do poprawy sytuacji mieszkańców, gminą silnych wychowawczo rodzin oraz miejscem spędzania spokojnej starości. To także piękny zakątek Polski, do którego warto przyjechać by odpocząć.*

W związku z powyższym, dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorców zaprojektowanych interwencji społecznych, które przyczynią się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są wykluczeni społecznie oraz zagrożeni marginalizacją, a w konsekwencji doprowadzi do integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.

Podstawowym dokumentem określającym politykę zagospodarowania przestrzennego gminy jest *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tarłów*, które określa, że kierunki zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Tarłów to sukcesywne osiągnięcie przyjętych celów, co powinno prowadzić do dalszego rozwoju funkcjonalno-przestrzennego określonego na podstawie analizy stanu istniejącego, posiadanego potencjału oraz uwarunkowań występujących na terenie Gminy Tarłów.

Główne kierunki rozwoju polityki przestrzennej to:

- 1) osiągnięcie celów ekologicznych poprzez ochronę niekwestionowanych wartości środowiska przyrodniczego, a także poprawę stanu wynikającą z potrzeby przemian technologicznych przemysłu,
- 2) osiągnięcie celów kulturowych poprzez ochronę występujących na obszarze zabytków,
- 3) osiągnięcie celów gospodarczych poprzez udostępnienie szerokiej oferty terenów budowlanych skierowanych do potencjalnych przedsiębiorców i podniesienie poziomu wyposażenia gminy w infrastrukturę,
- 4) osiągnięcie celów społecznych wyrażające się podniesieniem jakości życia mieszkańców, w której za najważniejsze należy uznać:
 - rozwiązywanie problemów infrastruktury społecznej;
 - przełamywanie barier architektonicznych w dostępie osób niepełnosprawnych;
 - poprawę standardów funkcjonowania istniejących obiektów edukacji, zdrowia i kultury;
 - ochronę lokalnej odrębności i specyfiki kultury ludowej;
 - poprawę standardów zamieszkania i wypoczynku;
 - aktywizację rynku pracy.

Zadania realizowane w ramach wyżej przedstawionych celów będą częścią kompleksowych działań rewitalizacyjnych, planowanych do realizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

II. Część diagnostyczno-analityczna

1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji opiera się na *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* zatwierdzonych przez Ministra Rozwoju w dniu 2 sierpnia 2016 roku.

Szczegółowy przebieg procesu diagnostycznego gminy zawiera *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów*, stanowiąca załącznik 1 do niniejszego dokumentu.

Zgodnie z pkt 1 z rozdziału 3 ww. Wytycznych, *rewitalizacja* to „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych”, dlatego przy wyznaczaniu zasięgu obszaru zdegradowanego wzięto pod uwagę zestaw kryteriów zawarty w pkt 2, który wskazuje na istnienie stanu kryzysowego na danym terenie.

Stan kryzysowy zdefiniowany został jako „stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- 1) *gospodarczej* – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- 2) *środowiskowej* – w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska;
- 3) *przestrzenno-funkcjonalnej* – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych;
- 4) *technicznej* – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy”⁷.

W związku z powyższym, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego Gmina Tarłów podzielona została na *jednostki strukturalne (referencyjne)*, w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym. W procesie diagnostycznym na terenie gminy przyjęto podział na sołectwa. Analiza danych ilościowych w ustalonych jednostkach strukturalnych pozwoliła na stosunkowo łatwe zidentyfikowanie lokalizacji problemów i wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.

Zgodnie z ww. Wytycznymi, w przeprowadzonej diagnozie na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego dokonano analizy porównawczej jednostek referencyjnych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji we wszystkich sferach, pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych i potencjałów lokalnych na terenie gminy. Syntetyczne wskaźniki koncentracji zjawisk kryzysowych w poszczególnych sferach przedstawione zostały na mapach poglądowych Gminy Tarłów z podziałem na jednostki strukturalne. Jako główne kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego przyjęto 39 wskaźników ustalonych na podstawie danych statystycznych gromadzonych w zasobach Urzędu Gminy Tarłów, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarłowie oraz instytucji zewnętrznych, m.in.: Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie, Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach, Urzędu Statystycznego w Kielcach, a także ogólnodostępnych danych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi. Część pozyskanych danych została wykorzystana do porównawczej analizy ilościowej wskaźników ze średnią wartością dla całej gminy, a część posłużyła do dokonania analizy jakościowej, charakteryzującej ważne dla rewitalizacji deficyty i problemy obszarów oraz lokalne potencjały.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter kompleksowy i łączy wykorzystanie metod ilościowych z jakościowymi.

Delimitacja obszaru rewitalizacji dokonana została przy uwzględnieniu zapisów pkt 4 z rozdziału 3 *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, który stanowi, że jest to „obszar obejmujący całość lub część obszaru

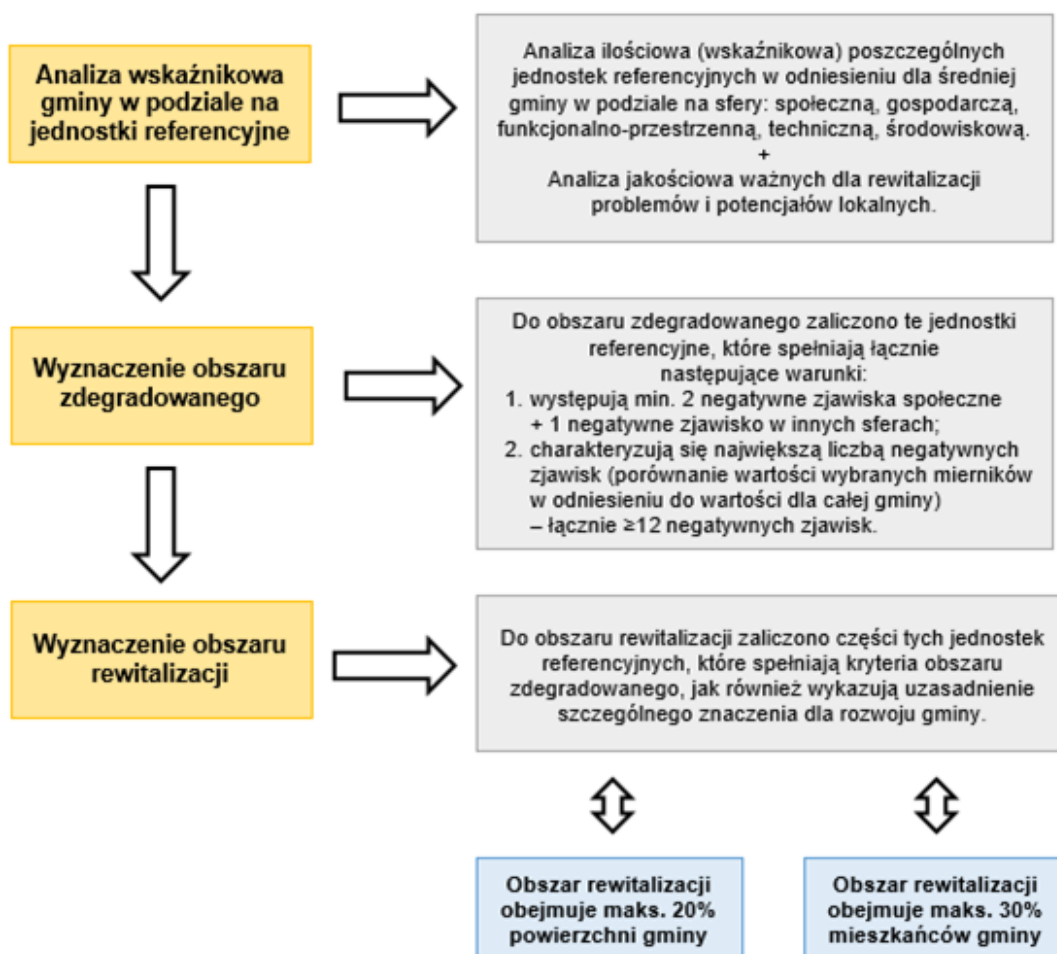
⁷ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, Minister Rozwoju, 02.08.2016, s. 6–7.

zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (...), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację”.

Zgodnie z powyższym wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji nastąpiło w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich było stwierdzenie, że na wybranym obszarze uznanym wcześniej jako zdegradowany istnieje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk. Drugą z przesłanek było uznanie, że wybrany obszar ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. Takie uzasadnienie obejmuje przedstawienie możliwych do wykorzystania w procesie rewitalizacji lokalnych potencjałów, a także nawiązanie do gminnych dokumentów strategicznych i planistycznych, w których wybrany obszar będzie ujęty jako ośrodek koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej w gminie.

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji w Gminie Tarłów przedstawiona została na schemacie 1.

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów

Źródło: Opracowanie własne

2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z pkt 3 z rozdziału 3 Wytycznych, *obszar zdegradowany* to „obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów”.

Na podstawie przeprowadzonego audytu gminnego wyznaczono obszar zdegradowany, na który składają się jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk, tj. ≥ 12 . Zgodnie z przedstawionymi założeniami obszar zdegradowany na terenie Gminy Tarłów obejmuje jednostki: Czekarzewice I (26), Potoczek (21), Ciszycza Przewozowa (19), Cegielnia (19), Brzozowa (18), Dąbrówka (18), Julianów (18), Łubowa (18), Ciszycza Kolonia (18), Bronisławów (17), Janów (17), Wesołówka (16), Sulejów (16), Czekarzewice II (16), Hermanów (16), Ostrów (15), Tadeuszów (15), Kozłówek (15), Wólka Lipowa (15), Duranów (14), Maksymów (14), Leśne Chałupy (13), Teofilów (13), Kolonia Dąbrówka (13), Ciszycza Górna (13), Słupia Kolonia (12), Tarłów (12).

Wskazany obszar zajmuje 133,7 km², co stanowi 82,28% powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 4 542 osoby, tj. 86,38% ogółu mieszkańców gminy.

Zgodnie z pkt 4 z rozdziału 3 Wytycznych, *obszar rewitalizacji* to „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (...), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy”.

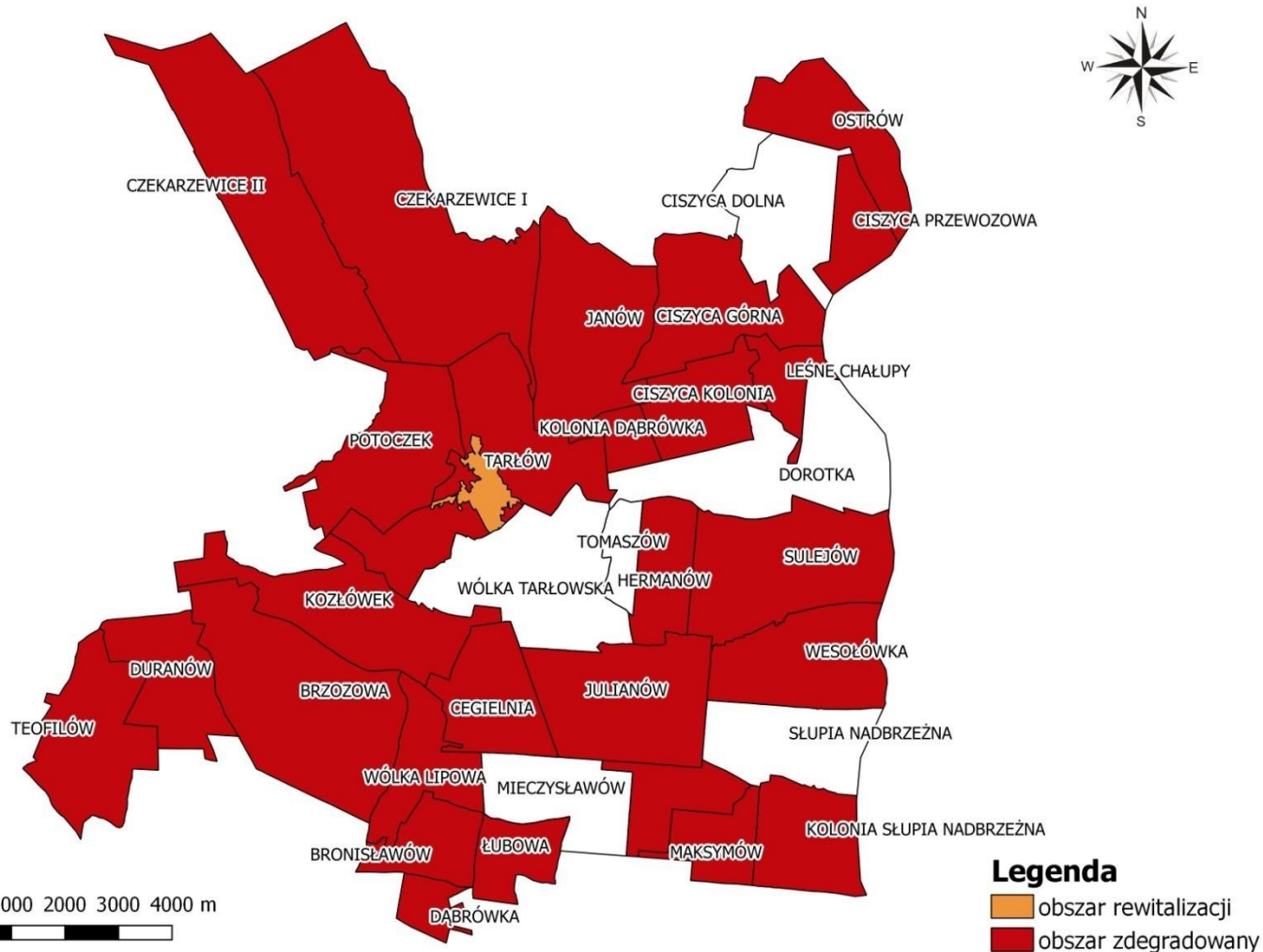
Na podstawie ww. zapisów Wytycznych wyznaczony został obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.

W wyniku przeprowadzonej diagnozy, w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji stanowiący zabudowaną część sołectwa Tarłów.

Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 1,5 km² (1% ogólnej powierzchni gminy) i jest zamieszkały przez 941 osób (17,9% ludności ogółem gminy), więc nie przekracza limitów określonych w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*.

Lokalizację obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego przedstawia mapa 1, natomiast szczegółowy przebieg granic obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów prezentuje mapa 2.

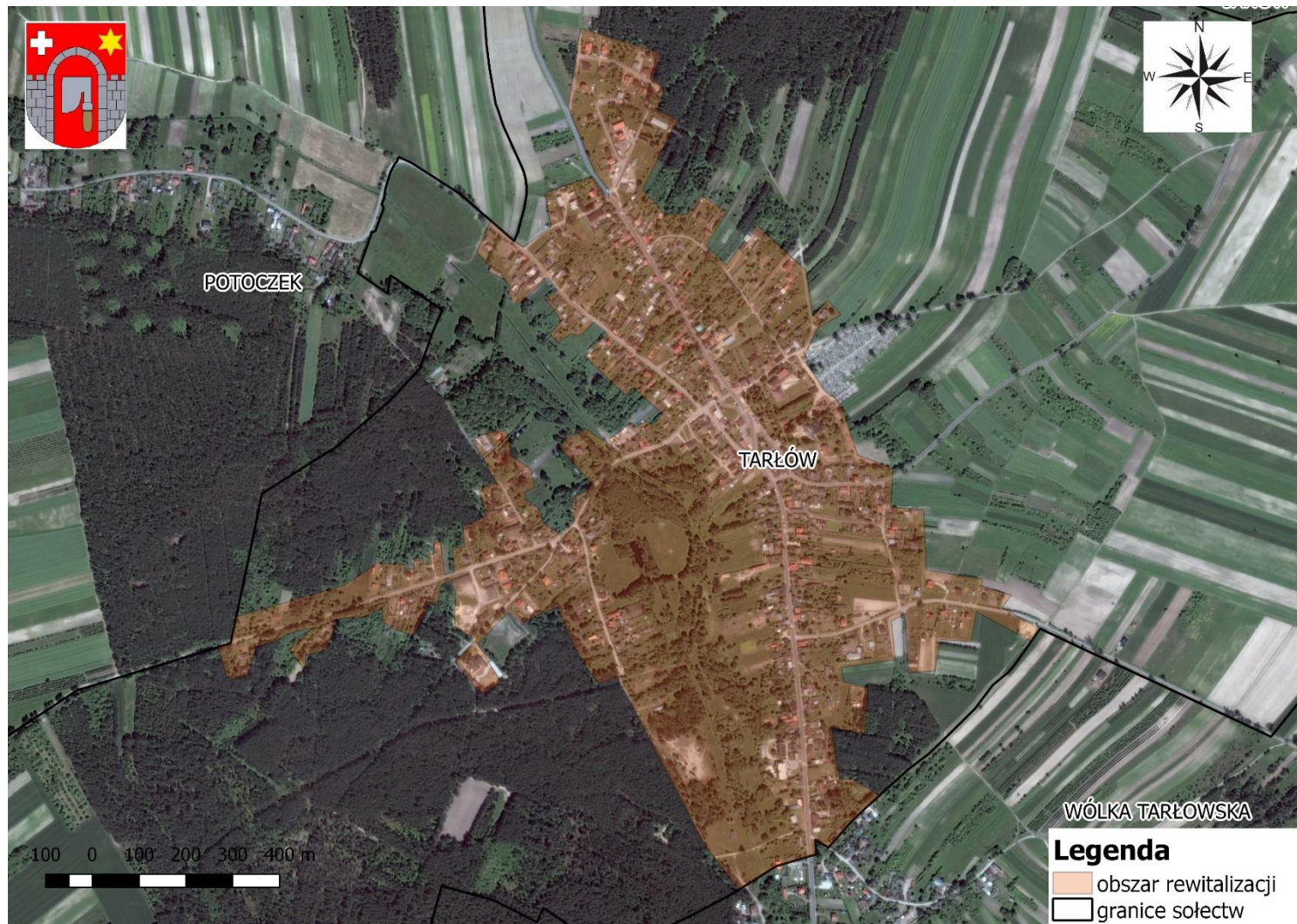
Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Tarłów

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Google Satellite

3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Jednym z najważniejszych elementów Programu Rewitalizacji, wynikającym z zapisów Wytycznych jest pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji, która obejmuje analizę czynników i zjawisk kryzysowych oraz lokalnych potencjałów we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

Jednak należy wziąć pod uwagę fakt, że problemy analizowane we wszystkich aspektach wzajemnie się przenikają i podział na sfery tematyczne ma charakter umowny. Takie szerokie rozpoznanie oraz identyfikacja skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych pozwoli na przygotowanie projektów o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i większym oddziaływaniu.

Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

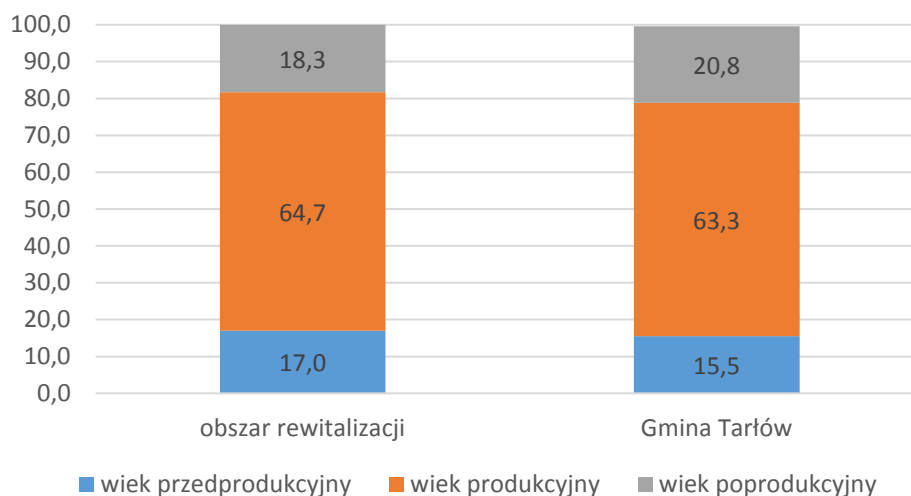
Wyznaczony obszar rewitalizacji usytuowany jest w centralnej części Gminy Tarłów, obejmując swym zasięgiem zamieszkałe tereny sołectwa Tarłów oraz niezabudowany teren tzw. „błonia tarłowskie” ze względu na spójność funkcjonalno-przestrzenną całego obszaru rewitalizacji oraz potencjał tego terenu, który przy odpowiednim jego wykorzystaniu przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Obszar ten obejmuje 1,5 km² co stanowi 1% powierzchni ogółem gminy. Z uwagi na to, że sołectwo jest siedzibą administracyjną gminy, dominują tutaj funkcje centrotwórcze: publiczne, usługowe, handlowe. Przez obszar przebiega droga krajowa nr 79 (relacji Warszawa–Bytom) oraz zielony szlak rowerowy im. Witolda Gombrowicza.

Według danych Urzędu Gminy za 2015 rok stan ludności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji (zgodnie z faktycznym stanem zamieszkania) wynosił ogółem 941 osób (17,9% ludności ogółem gminy). Według danych Urzędu Gminy Tarłów za 2011 rok, liczba mieszkańców zgodna z faktycznym miejscem zamieszkania na wyznaczonym obszarze rewitalizacji wyniosła ogółem 917 osób, zatem na przestrzeni 5 lat liczba ludności wzrosła o 24 osoby.

Procesy demograficzne związane z ruchem naturalnym ludności wpływają nie tylko na liczbę ludności, ale przede wszystkim na jej strukturę wiekową. Analizując udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem obszaru rewitalizacji należy wskazać, że w 2015 roku mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowili aż 17,7% społeczności, w wieku produkcyjnym 64,7% ludności, natomiast w wieku poprodukcyjnym 18,3% (wykres 1).

Rosnąca liczba mieszkańców na obszarze rewitalizacji stanowi jego potencjał, który może zostać wykorzystany w planowanych działaniach rewitalizacyjnych na rzecz rozwiązywania innych zdiagnozowanych problemów społecznych. Duża ilość osób w wieku przedprodukcyjnym zamieszkująca obszar rewitalizacji wskazuje potrzebę skierowania działań rewitalizacyjnych przede wszystkim do osób młodych, aby zapobiegać pogłębiającej się dziedzicznej patologii i przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorców osobowych.

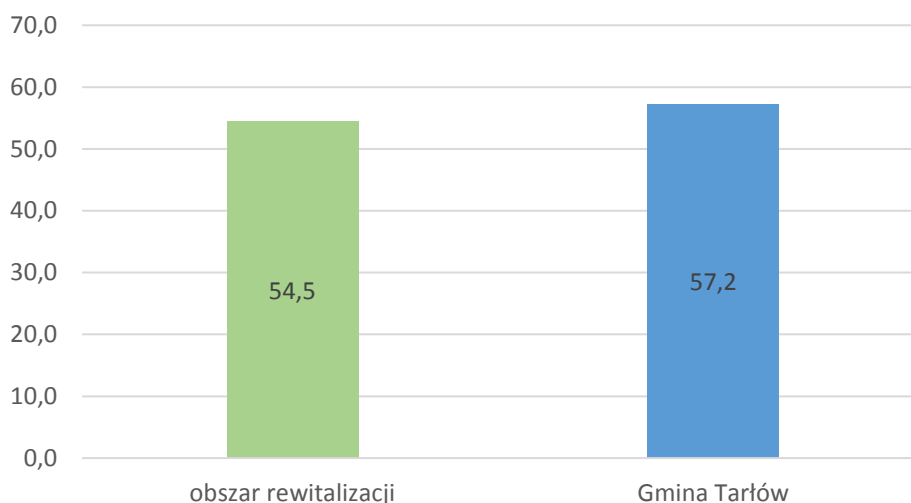
Wykres 1 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2015 roku na obszarze rewitalizacji i w Gminie Tarłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarłów

Analiza sytuacji demograficznej na obszarze rewitalizacji wskazuje na pozytywne trendy w tej dziedzinie. Świadczy również o tym wskaźnik obciążenia demograficznego dla obszaru rewitalizacji (udział osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym), który w 2015 roku dla obszaru rewitalizacji wynosił 54,5, podczas gdy średnia dla całej gminy osiągnęła wartość 57,2 (wykres 2).

Wykres 2 Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2015 roku – porównanie średnich obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów

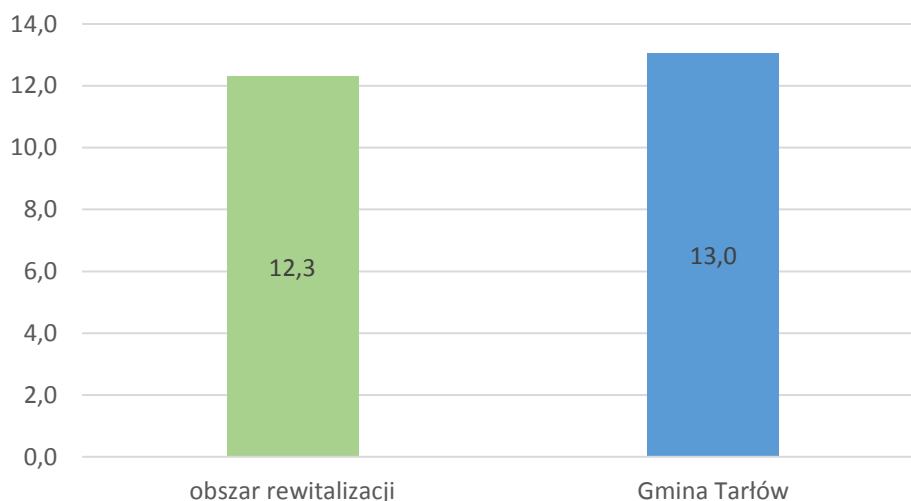
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarłów

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie, udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym zamieszkujących obszar rewitalizacji w 2015 roku wynosił 12,3% i był wynikiem o 0,7% lepszym w stosunku do średniej wartości

dla całej gminy – sytuacja na rynku pracy na obszarze rewitalizacji w stosunku do średniej dla Gminy Tarłów kształtuje się korzystnie (wykres 3). Również udział osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w % bezrobotnych ogółem w porównaniu do średniej dla gminy wykazuje na korzystną sytuację.

Wykres 3 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku – porównanie obszaru rewitalizacji do średniej wartości dla Gminy Tarłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Opatowie

Bezrobocie jako zjawisko społeczne ma znaczący wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka, zwłaszcza w przypadku długookresowości. Pierwsze odczuwalne skutki wiążą się z naturą ekonomiczną – utratą źródła utrzymania, idącym za tym ubożeniem, a w dalszej kolejności problemami społecznymi czy nawet z przestępczością. Może też prowadzić do rozpadu rodziny czy przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji do dziedziczenia statusu bezrobotnego. Warto nadmienić, że wpływ na rozmiar bezrobocia ma wiele czynników, głównie społecznych. Bardzo często dane statystyczne w tym zakresie nie odzwierciedlają w pełni rzeczywistej sytuacji. Wiąże się to na przykład z faktem, że są osoby, które pracują nielegalnie i rejestrują się jako bezrobotne celem osiągnięcia korzyści z systemu pomocy społecznej. Na obszarze rewitalizacji jak i na terenie całej Gminy Tarłów może występować tzw. ukryte bezrobocie, które w szczególności na obszarach wiejskich związane jest z dużą liczbą osób zatrudnionych w rolnictwie. Bezrobocie ukryte oznacza też sytuację, w której osoba pozostaje bez jakiegokolwiek zatrudnienia i jest gotowa do podjęcia pracy, ale nie szuka jej, gdyż na podstawie wcześniejszych doświadczeń jest przekonana, że jej nie znajdzie – ta sytuacja dotyczy najczęściej kobiet mieszkających na wsi, które ze względu na opiekę nad dziećmi przez długi czas nie podejmowały żadnej pracy.

Zgodnie z danymi pochodzącymi z Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarłowie, zbadano skalę problemów społecznych i poziom ubóstwa na obszarze rewitalizacji. Negatywne zjawiska społeczne występują w dużej skali na terenie całej gminy. Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń na obszarze rewitalizacji to: bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba – zostały przedstawione w tabeli 2, wykresie 4 oraz mapie 3.

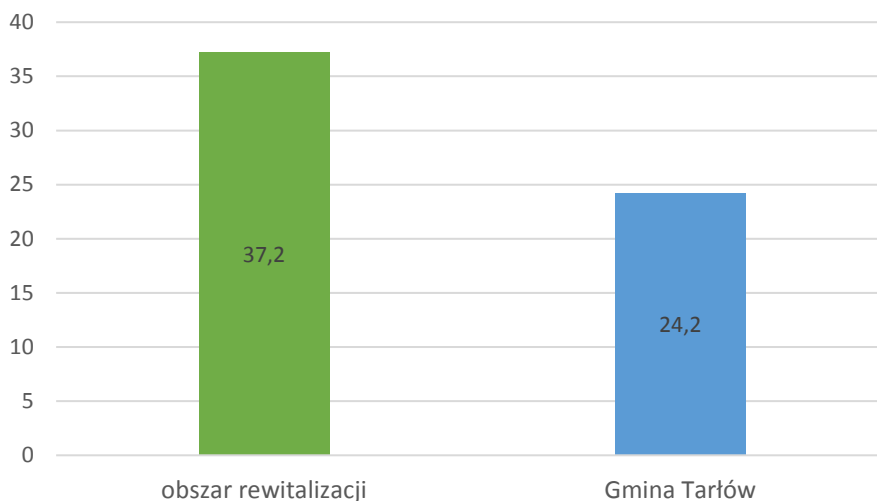
Tabela 2 Skala problemów społecznych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w 2015 roku – porównanie ze średnią dla gminy

Lp.	Nazwa wskaźnika	Obszar rewitalizacji	Średnia dla gminy
1.	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	49,4	47,4
2.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1 000 mieszkańców	45,7	45,6
3.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1 000 mieszkańców	20,2	18,8
4.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców	37,2	24,2
5.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 000 mieszkańców	3,2	3,0
6.	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 000 mieszkańców.	4,3	3,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarłowie

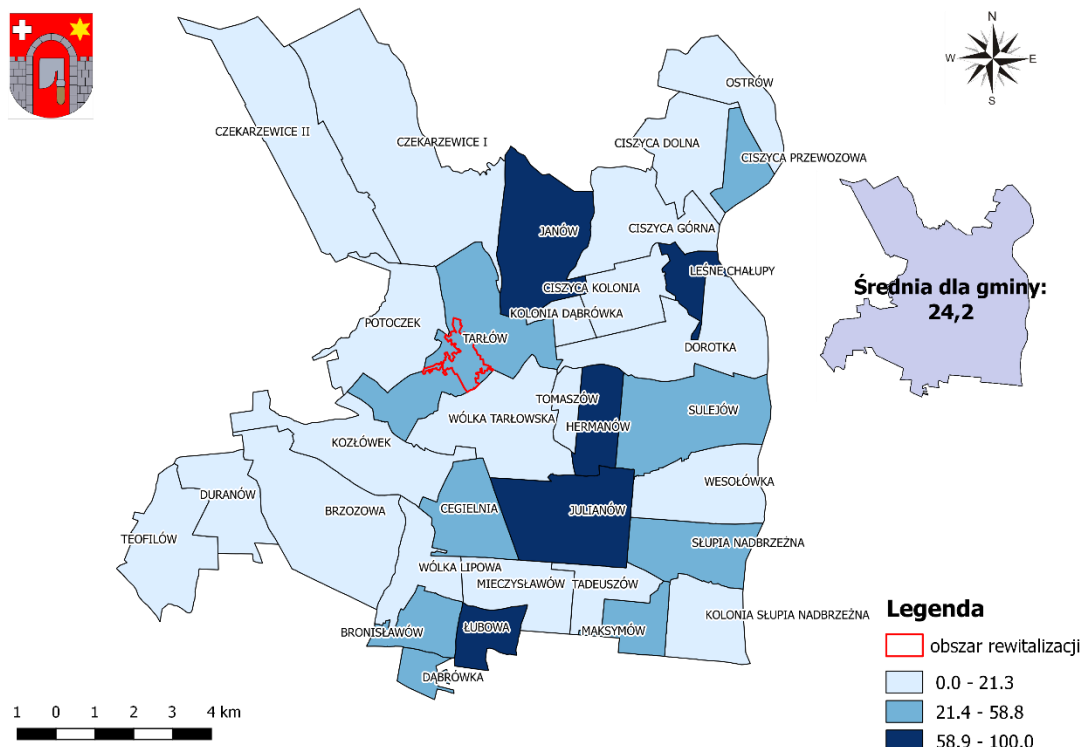
Długotrwała choroba oraz niepełnosprawność dezorganizują życie osoby oraz jej rodziny, a natężenie zjawiska nasila się z wiekiem. Choroba może całkowicie sparaliżować aktywność społeczną i zawodową osoby, w wyniku czego wycofuje się ona z życia społecznego. Prowadzi to do ograniczeń w prawidłowym i samodzielnym funkcjonowaniu oraz wymaga wsparcia innych osób i instytucji. Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na obszarze rewitalizacji, jest znacznie wyższa niż średnia dla Gminy Tarłów (wykres 4, mapa 3).

Wykres 4 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców w 2015 roku – porównanie obszaru rewitalizacji do średniej dla Gminy Tarłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarłowie

Mapa 3 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców – porównanie wyznaczonego obszaru rewitalizacji, jednostek referencyjnych Gminy Tarłów oraz średniej dla gminy w 2015 roku

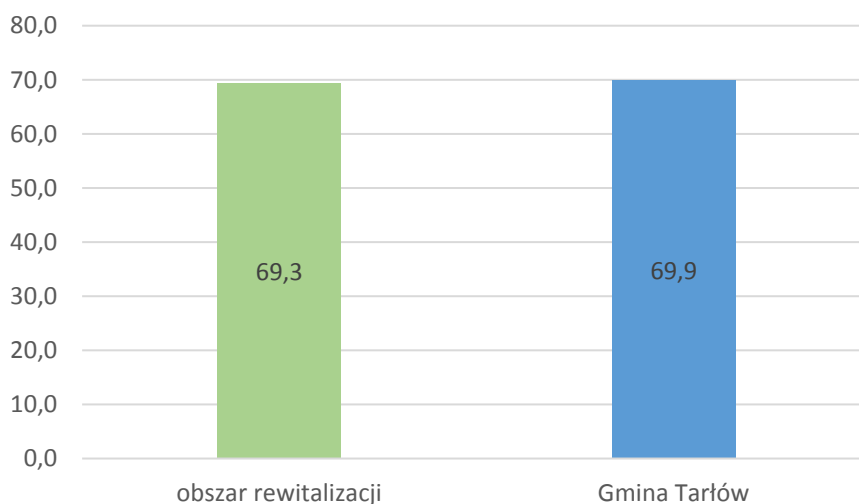
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarłowie

Alkoholizm jest jednym ze skutków pogłębiającego się ubóstwa i wykluczenia społecznego. Wiele osób zaczyna nadużywać alkoholu po przejściu na emeryturę lub z powodu braku bądź utraty pracy. Młodzi ludzie często sięgają także po alkohol z powodu braku możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego.

Najważniejsze problemy społeczne zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji są ze sobą ściśle powiązane, np. bezrobocie powoduje utratę środków na utrzymanie doprowadzając do ubóstwa, a jednocześnie pogłębia i nawarstwia inne problemy, takie jak izolacja społeczna bądź uzależnienia. W związku z tym bardzo często powodem przyznawania pomocy jest występowanie kilku przyczyn jednocześnie.

Powyższe problemy dotyczące mieszkańców obszaru rewitalizacji są jedną z przyczyn „bezradności społecznej”, powodującej m.in. spadek aktywności społecznej, niski udział w życiu publicznym, zanikanie więzi społecznych czy brak chęci do działania oraz integracji, czyli ogólny marazm mieszkańców. Potwierdzeniem takiej sytuacji może być niska frekwencja w wyborach władz samorządowych w 2014 roku w sołectwie Tarłów – przedstawiona na wykresie 5, która była nieznacznie, ale jednak niższa niż średnia dla całej Gminy Tarłów.

Wykres 5 Frekwencja w wyborach władz samorządowych w 2014 roku – porównanie wyników obszaru rewitalizacji i średniej dla Gminy Tarłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Należy podjąć kompleksowe działania społeczne na obszarze rewitalizacji służące rozwiązaniu zidentyfikowanych problemów społecznych oraz integracji i aktywizacji mieszkańców. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Programem Rewitalizacji.

Przejawem zaangażowania na rzecz lokalnej społeczności i jedną z form aktywności są fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne. Na obszarze rewitalizacji swoją siedzibę mają następujące organizacje:

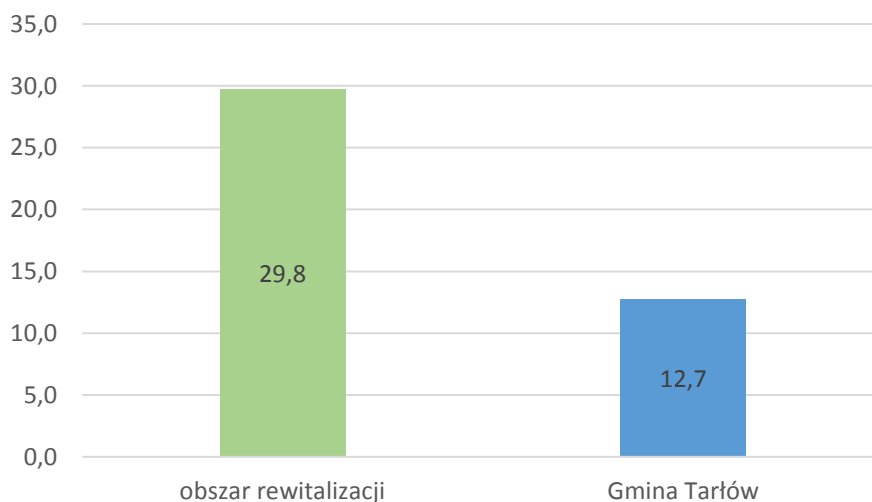
- Ochotnicza Straż Pożarna w Tarłowie,
- Stowarzyszenie Pomocna Dłoń,
- Spółdzielnia Usług Rolniczych,
- Stowarzyszenie „Ocalić od Zapomnienia”.

Tak niewielka ilość działających organizacji społecznych powoduje niedostateczną aktywność społeczną i niewielką integrację pomiędzy mieszkańcami.

Pomimo tego, że część z organizacji działających na terenie gminy nie posiada siedziby w granicach obszaru rewitalizacji to poprzez zasięg swojej działalności i aktywności oddziałuje również na jego mieszkańców.

Kolejnym istotnym czynnikiem oceny skali negatywnych zjawisk społecznych jest stan bezpieczeństwa publicznego. Problemem zidentyfikowanym na obszarze rewitalizacji są dewastacje mienia publicznego oraz inne przestępstwa, co wywołuje konieczność częstych interwencji policji. Stan bezpieczeństwa zbadano za pomocą wskaźnika „liczba przestępstw stwierdzonych przez policję na 1 000 mieszkańców” (wykres 6).

Wykres 6 Średnia wartość wskaźnika "liczba przestępstw stwierdzonych przez policję na 1 000 mieszkańców" w 2015 roku – porównanie obszaru rewitalizacji do średniej dla Gminy Tarłów

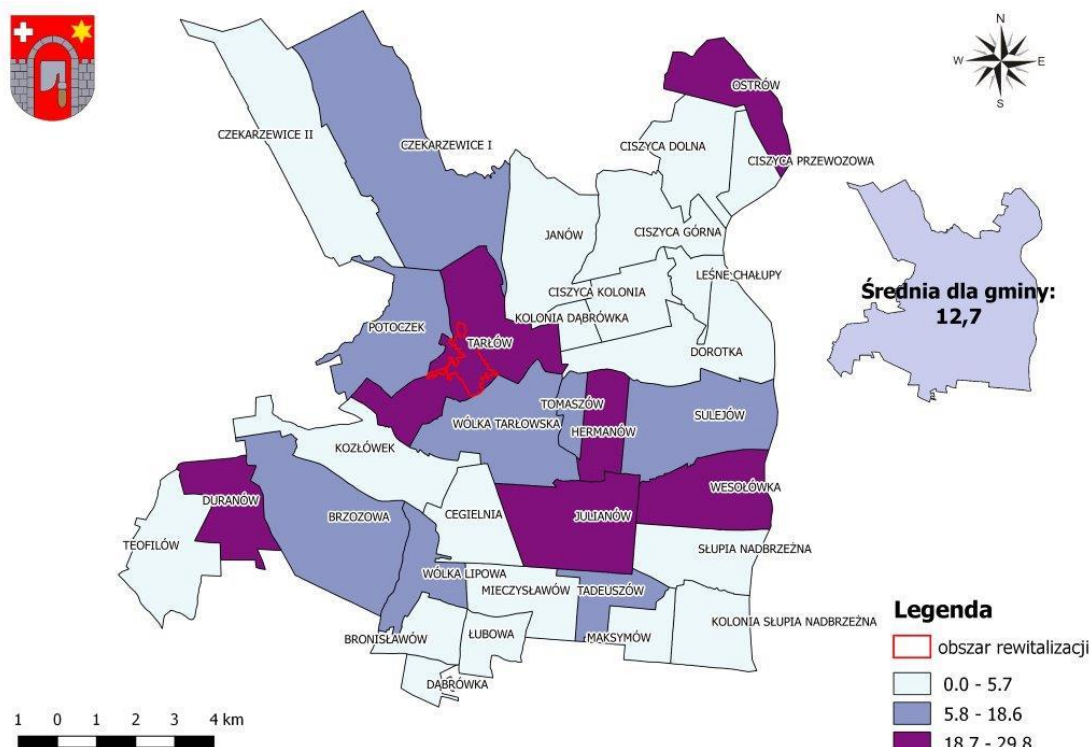
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach

Powyższy wykres wyraźnie wskazuje, że problem przestępstw na obszarze rewitalizacji jest duży (wskaźnik ilości przestępstw stwierdzonych przez policję jest ponad dwukrotnie wyższy niż średnia dla całej gminy). Wynika to przede wszystkim z braku tożsamości

z miejscem zamieszkania i dbałości o dobro wspólne, czego powodem mogą być występujące patologie, ubóstwo czy alkoholizm i inne problemy społeczne, będące równocześnie przyczyną pogłębiającego się wykluczenia społecznego. Poniższa mapa przedstawia występowanie ww. wskaźnika na obszarze rewitalizacji na tle całej gminy (mapa 4).

Mapa 4 Liczba przestępstw stwierdzonych przez policję na 1 000 mieszkańców – porównanie wyników wyznaczonego obszaru rewitalizacji, jednostek referencyjnych Gminy Tarłów oraz średniej dla gminy w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach

Zasadniczą rolę w podniesieniu jakości zasobów ludzkich, a tym samym rozwiązywaniu problemów występujących na obszarze rewitalizacji, pełni jakość i poziom edukacji, rozumianej jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy i umiejętności. W związku z tym istotne jest, aby lokalna społeczność miała równy dostęp do wiedzy przez całe życie, a usługa ta świadczona była na wysokim poziomie.

Jednym ze wskaźników przedstawiających jakość i efekty kształcenia na wyznaczonym obszarze rewitalizacji są wyniki uzyskane ze sprawdzianu szóstoklasistów oraz wybranych części egzaminów gimnazjalnych, sprowadzające wiedzę i posiadane umiejętności uczniów kończących poszczególne etapy nauczania. Na terenie obszaru rewitalizacji funkcjonują: Szkoła Podstawowa oraz Gimnazjum w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Tarłowie. Dokonano porównania wyników w badanym okresie, tj. wyników w roku szkolnym 2014/2015

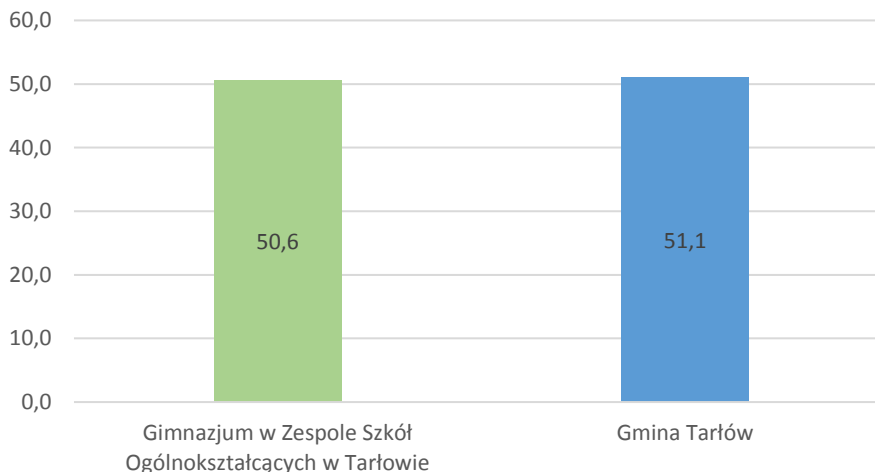
dla szkół publicznych funkcjonujących na tym terenie ze średnią wartością dla gminy. Wykres 7 przedstawia średnie wyniki uzyskane przez uczniów szkoły podstawowej w Tarłowie w 2015 roku w porównaniu ze średnim wynikiem dla całej Gminy Tarłów. Analizując zamieszczone dane zauważyć można, że wyniki ze sprawdzianu po 6 klasie szkoły podstawowej, kończącego ten etapy kształcenia uczniów, są wyższe od średniej wartości dla całej gminy. Jest to pozytywna sytuacja stanowiąca potencjał tego obszaru, który należy wykorzystać w planowanych działaniach rewitalizacyjnych na rzecz rozwiązywania innych zdiagnozowanych problemów społecznych. Natomiast z wyników z egzaminów gimnazjalnych uczniowie szkoły znajdującej się na wyznaczonym obszarze rewitalizacji osiągnęli w 2015 roku niższe wyniki niż średnia dla gminy ogółem (wykres 8).

Wykres 7 Średnie wyniki % uzyskane ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w 2015 roku – porównanie wyniku dla szkoły podstawowej z obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów

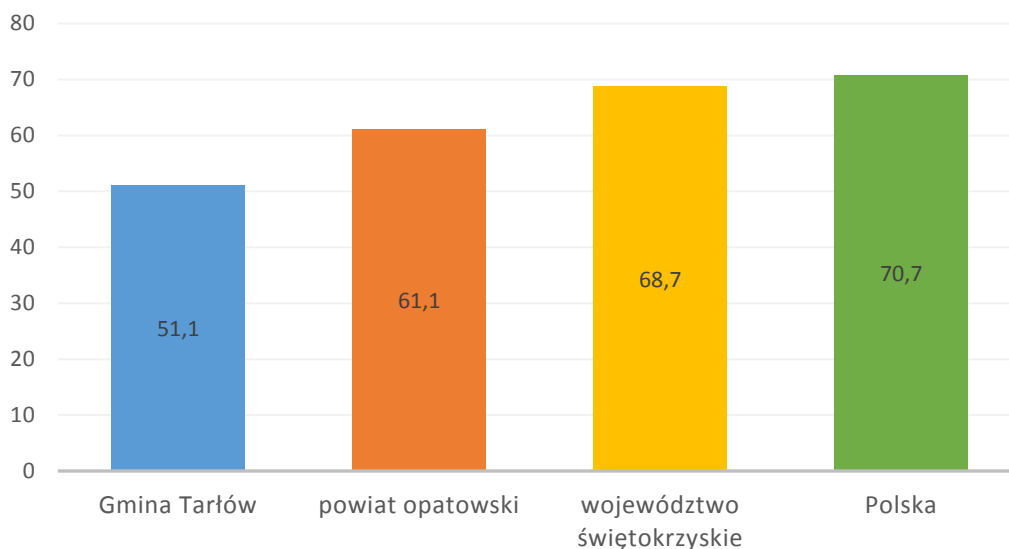
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

Wykres 8 Średnie wyniki % uzyskane ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w 2015 roku – porównanie wyniku dla gimnazjum z obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

Wykres 9 Średnie wyniki % uzyskane ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w 2015 roku – porównanie średniej dla Gminy Tarłów, powiatu opatowskiego, województwa świętokrzyskiego i Polski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi

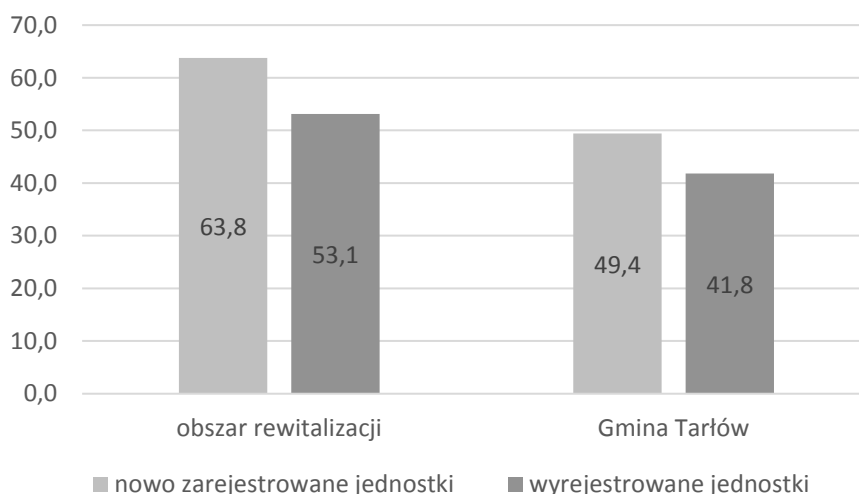
Wykres 9 przedstawia średnią wartość procentową uzyskaną przez uczniów Gminy Tarłów ze wszystkich egzaminów w 2015 roku w porównaniu ze średnim wynikiem dla powiatu opatowskiego, województwa świętokrzyskiego oraz Polski. Analizując zamieszczone dane zauważyć można, że wyniki na obszarze gminy są znacznie niższe niż średnie dla wyższych jednostek administracyjnych. Słabe wyniki w stosunku do średniej dla gminy (wykres 8) oraz jednostek wyższego rzędu (wykres 9) wskazują na niski poziom edukacji na obszarze rewitalizacji. Dlatego niezbędne jest podjęcie działań mających na celu podniesienie standardu placówek oraz unowocześnienie zaplecza dydaktycznego. Konieczne będzie przeprowadzenie prac modernizacyjnych istniejącej infrastruktury. Ponadto zakup nowoczesnych urządzeń i wprowadzenie dodatkowych zajęć przyczynią się do pogłębiania wiedzy, umiejętności psychofizycznych oraz kluczowych perspektyw na rynku pracy i podniesienia kompetencji uczniów. Rozbudowa i wyposażenie sal lekcyjnych i pracowni poprawi efektywność edukacji. Dostosowanie obiektów do potrzeb uczniów niepełnosprawnych ruchowo ułatwi im dostęp do edukacji oraz integrację z rówieśnikami. W planowanych działaniach rewitalizacyjnych szczególną uwagę należy zwrócić na ludzi młodych, ponieważ oni powinni być przyszłością tego obszaru. Niski poziom nauczania, brak możliwości rozwijania pasji młodych ludzi oraz niewystarczająca liczba miejsc dających możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu przez młodzież powoduje pogłębianie się patologii społecznych i marazm mieszkańców w dorosłym życiu.

Podczas badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców jako najważniejsze efekty w sferze społecznej, które powinny zostać osiągnięte w wyniku przeprowadzonego procesu rewitalizacji, wskazywane były: wzrost wykształcenia i umiejętności mieszkańców (51% ankietowanych), włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją (45% ankietowanych) oraz zwiększanie integracji mieszkańców i pobudzenie ich aktywności lokalnej (51% ankietowanych).

W związku ze zdiagnozowaną sytuacją w sferze społecznej, na obszarze rewitalizacji muszą zostać przedsięwzięte kompleksowe działania służące rozwiązywaniu wskazanych problemów. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców, co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Programem Rewitalizacji.

Cała Gmina Tarłów jest terenem o charakterze rolniczym, co ma niewątpliwie odzwierciedlenie w statystykach związanych ze sferą gospodarczą oraz atrakcyjnością inwestycyjną tego obszaru. Wszystkie powyższe zjawiska społeczne są przyczyną, ale jednocześnie też skutkiem słabej kondycji przedsiębiorczości na tym terenie. Sfera gospodarcza została zbadana m.in. wskaźnikami: „liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców” czy „liczba jednostek wyrejestrowanych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców”. Zestawienie powyższych wskaźników zostało przedstawione na wykresie 10.

Wykres 10 Wartość wskaźnika "liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców" oraz "liczba jednostek wyrejestrowanych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców" w 2015 roku – porównanie obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów

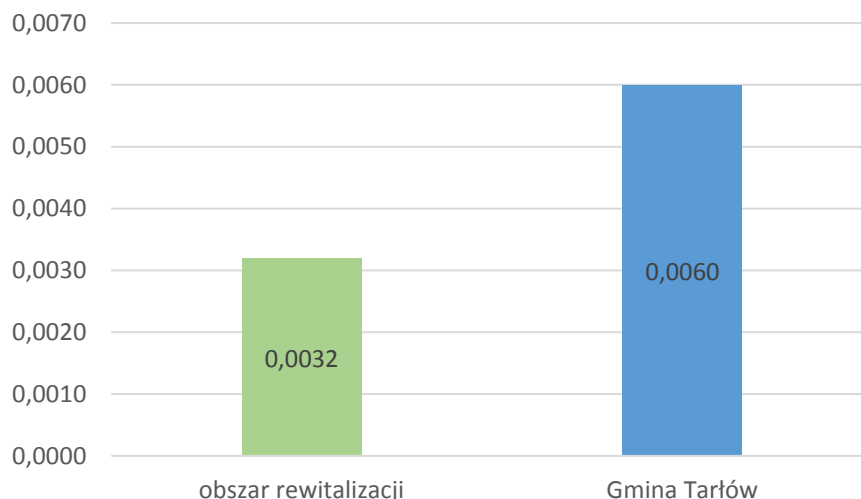
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarłów

Powyższe wskaźniki wskazują na dość dobrą sytuację gospodarczą na obszarze rewitalizacji. Wysoka liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych w porównaniu do średniej dla gminy wskazuje na potencjał tego obszaru. Jednocześnie wysoka liczba działalności wyrejestrowanych z rejestru REGON w porównaniu do średniej dla gminy może wskazywać na fakt, że wiele działalności gospodarczych jest zamykanych po pierwszym roku funkcjonowania. Świadczy to o nieumiejętnym prowadzeniu działalności gospodarczej i braku doświadczenia w tej dziedzinie, co skutkuje zamykaniem własnych przedsiębiorstw oraz niedostosowaniem proponowanego asortymentu czy usług do potrzeb rynku. W związku z tym powinny być prowadzone działania podnoszące poziom edukacji mieszkańców poprzez stworzenie inkubatora przedsiębiorczości oraz zapewnienie możliwości udziału w szkoleniach i dążenie do budowania partnerstw lokalnych na rzecz wykorzystania istniejących potencjałów regionu. Problem ten również został wskazany przez uczestników badania ankietowego, którzy bardzo źle ocenili system wsparcia mikro i małej przedsiębiorczości (34% ankietowanych).

Kolejną analizowaną sferą jest sfera funkcjonalno-przestrzenna. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy – obszar rewitalizacji charakteryzuje się niekorzystnym wskaźnikiem powierzchni terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadającą na 1 000 mieszkańców. Wartość ta w 2015 roku wyniosła 0,0032 km² i była niższa od średniej dla gminy również 0,0060 km² (wykres 11).

Wykres 11 Powierzchnia terenów(km²) zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców w 2015 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarłów

Powyższe wartości wskazują, że obszar rewitalizacji boryka się z problemem terenów publicznych, na którym mogą być świadczone różnego rodzaju usługi społeczne związane ze sportem, turystyką, rekreacją, kulturą czy edukacją. Wykreowanie centrum wsi, a co za tym idzie – poprawa jakości przestrzeni publicznych jest jednym z niezbędnych działań rewitalizacyjnych. Uczestnicy badania ankietowego jako jeden z najczęściej wskazywanych efektów, które powinny zostać osiągnięte w wyniku przeprowadzonego procesu rewitalizacji, wskazali poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych (45% ankietowanych).

Jednym z najbardziej znaczących miejsc na obszarze rewitalizacji, a zarazem najbardziej problemowym – jest niezagospodarowany teren w centrum wsi Tarłów, tzw. „błonia tarłowskie”. Na obszarze zdiagnozowano wiele problemów w sferach przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Brak spójnej koncepcji zagospodarowania tak dużego terenu w centrum wpływa na pogłębianie się problemów nie tylko w ww. sferach, ale również obniża jakość życia mieszkańców. Stworzenie odpowiedniej infrastruktury rekreacyjnej w postaci uporządkowanych ciągów pieszych, pieszo-rowerowych oraz elementów małej architektury (ławki, kosze, urządzenia siłowni zewnętrznej, place zabaw itp.) czy Parku Tematycznego wpłynie na rozwój życia kulturalno-społecznego, integracji społecznej, pobudzenia przedsiębiorczości handlowej i usługowej oraz podniesie atrakcyjność centrum gminy. Ważnym elementem przeprowadzonych działań powinny być również działania związane z przebudową Rynku, poprawą systemu komunikacji prowadzącej do zwiększenia miejsc parkingowych i poprawy bezpieczeństwa. Zagospodarowanie takiego terenu w niezbędną infrastrukturę i elementy małej architektury przyczyni się z jednej strony do poprawy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, z drugiej zaś do rozwoju aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Fotografia 1 Niezagospodarowany teren w centrum wsi Tarłów tzw. „blonia tarlowskie”

Źródło: Urząd Gminy w Tarłowie

Fotografia 2 Niezagospodarowany teren w centrum wsi Tarłów tzw. „blonia tarlowskie”

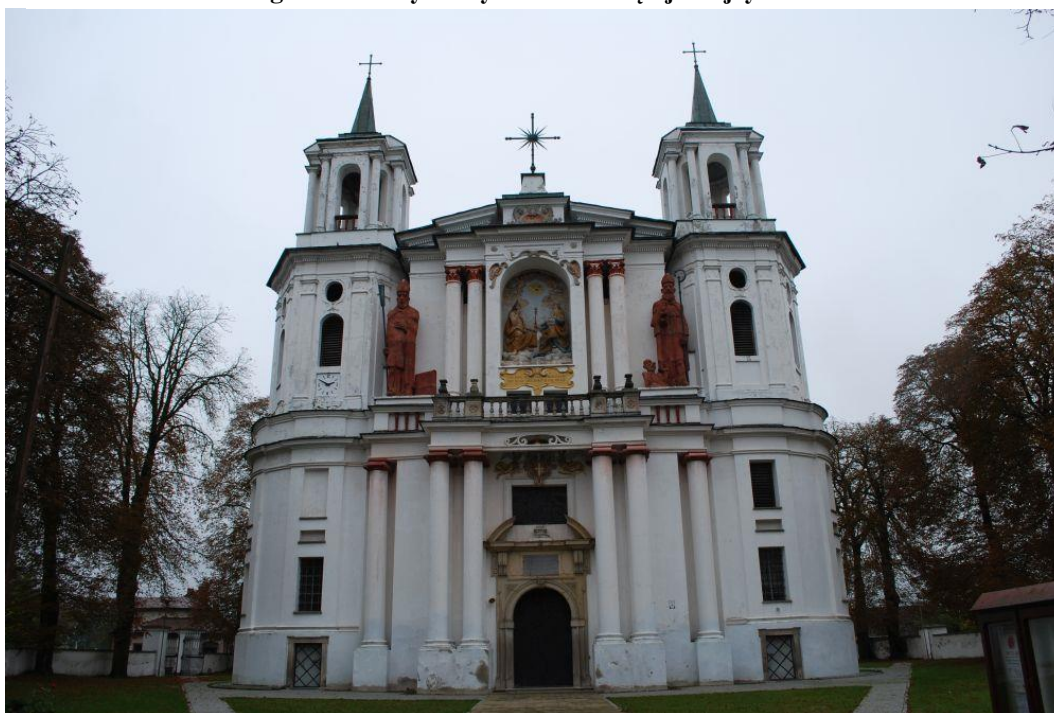

Źródło: Urząd Gminy w Tarłowie

Niewątpliwym potencjałem obszaru rewitalizacji istotnym z punktu rozwoju lokalnego jest Kościół parafialny pw. Świętej Trójcy w Tarłowie, który został ufundowany przez Zbigniewa Oleśnickiego, powstał w latach 1641–1647. Jest to obiekt sakralny stworzony według projektu architekta Jana Zaora, posiadający cechy charakterystyczne dla stylu barokowego – na przestrzeni lat był kilkakrotnie restaurowany. Pierwsza ingerencja w strukturę budynku miała miejsce w połowie XVIII w., następnie po pożarze w 1782 r. oraz w drugiej połowie XIX w. Z ostatnich prac pochodzą m.in. zwieńczenia wież. Jest to obiekt zabytkowy,

wpisany do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego nr rejestru 571 dział A (zabytki nieruchome). Kościół parafialny w Tarłowie jest jednym z najcenniejszych obiektów sakralnej architektury barokowej regionu, a także unikatowym dziedzictwem kulturowym w skali ponadregionalnej. Jego niezwykłą zabytkową wartość podnosi wyposażenie wnętrza, w tym niezwykle cenna dekoracja sztukatorska prezbiterium i kaplic bocznych. Obecnie obiekt znajduje się w złym stanie technicznym ze śladami dużego zużycia elementów wykończenia wewnętrznego i zewnętrznego.

Fotografia 3 Zabytkowy Kościół Świętej Trójcy w Tarłowie

Źródło: Urząd Gminy w Tarłowie

Odpowiednie wykorzystanie cennego w skali kraju zabytku poprzez zbudowanie produktu turystycznego, a także zagospodarowanie przestrzeni publicznej przyczyni się do wzrostu atrakcyjności turystycznej obszaru, z czym związany jest również rozwój przedsiębiorczości.

Pomimo iż wyznaczony obszar stanowi centralną część gminy, zdecydowanie brakuje na nim miejsc rozrywki, integracji, rekreacji i innych, które pobudzałyby lokalną tożsamość i umacniały więzi społeczne między mieszkańcami. Mieszkańcy okolicznych miejscowości gminnych rzadko przybywają tutaj w celach innych niż skorzystanie z usług Urzędu Gminy bądź nielicznych innych obiektów użyteczności publicznej. Spójna koncepcja zagospodarowania centrum Tarłowa wraz z otoczeniem Kościoła i powstaniem terenów rekreacyjno-edukacyjnych na „błoniach tarłowskich” przyczyni się do pobudzenia tożsamości

lokalnej oraz rozwijania działalności turystycznych, co przełoży się na wzrost dochodów i podniesie jakość życia mieszkańców. Zapewnienie mieszkańcom możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu wpłynie na podniesienie jakości życia. Na zrewitalizowanym obszarze powstanie miejsce do organizacji imprez mających na celu integrację lokalnej społeczności, wzrost aktywności mieszkańców, upowszechnienie historii i promocję dziedzictwa kulturowego obszaru.

Biorąc pod uwagę sferę przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną, zauważa się również niedostateczną ilość lub niezadawalający stan techniczny parkingów oraz ciągów pieszo-jezdnych.

Fotografia 4 Centrum Tarlowa – niewystarczająca liczba miejsc parkingowych

Źródło: Urząd Gminy w Tarłowie

Fotografia 5 Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych przy obiektach użyteczności publicznej

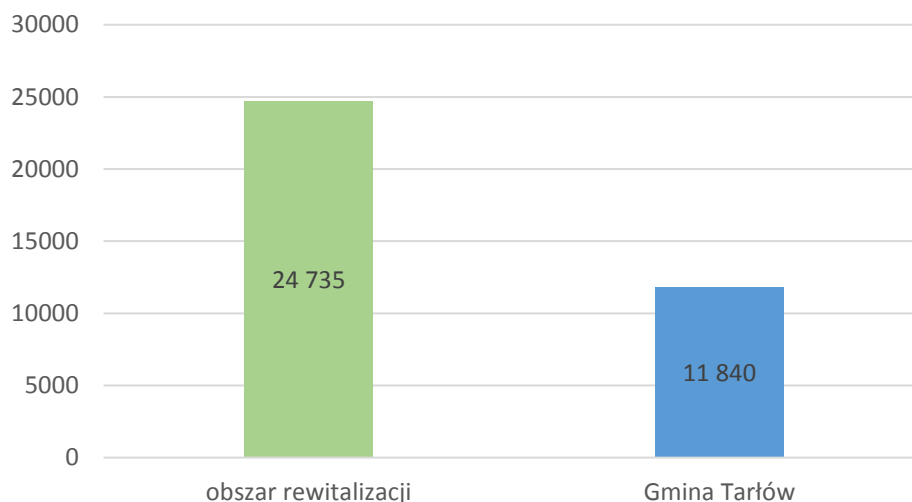

Źródło: Urząd Gminy w Tarłowie

Brak odpowiedniej ilości i jakości infrastruktury technicznej w zakresie dróg, chodników dla pieszych czy parkingów przy obiektach użyteczności publicznej jest ważnym elementem przestrzeni, wpływającym na poziom bezpieczeństwa publicznego (bezpieczeństwo na drodze), estetykę przestrzeni oraz jej funkcjonalność. Konieczne są działania związane z poprawą jakości i rozwojem infrastruktury technicznej w celu aktywizacji społecznej i gospodarczej mieszkańców obszaru oraz poprawy jakości ich życia.

Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji nie występują formy ochrony przyrody oraz brak jest zagrożenia powodziowego, odnotowano natomiast znaczną ilość odpadów niebezpiecznych, mierzonych za pomocą wskaźnika „ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska – azbest” (wykres 12).

Wykres 12 Ilość odpadów (m²) stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska – azbest w 2015 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Tarłów

Powyższy wykres wskazuje, iż na obszarze rewitalizacji występuje ponad dwukrotnie większa ilość azbestu niż średnia w całej Gminie Tarłów. Azbest ma negatywny wpływ na stan środowiska oraz na zdrowie i jakość życia mieszkańców. Należy więc podjąć działania, aby niwelować zdiagnozowany na obszarze problem w sferze środowiskowej.

Głównym źródłem ciepła w Gminie Tarłów są kotłownie indywidualne w gospodarstwach domowych, które emitują najwięcej zanieczyszczeń. W związku z powyższym należy podjąć działania ograniczające wysoki poziom tzw. „niskiej emisji” zanieczyszczeń oraz poprawy stanu środowiska miejsca zamieszkania, w szczególności poprzez wymianę źródeł ciepła na ekologiczne w budynkach mieszkalnych oraz w budynkach użyteczności publicznej. Inne działania powinny być również związane z modernizacją energetyczną budynków oraz instalacją OZE.

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmujący teren sołectwa Tarłów został wyznaczony na podstawie kumulacji negatywnych zjawisk w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej z uwzględnieniem lokalnych potencjałów, których uruchomienie jest istotne do powodzenia procesu rewitalizacji. Zaobserwowane negatywne zjawiska prowadzą do marginalizacji społecznej jej mieszkańców, występowania patologii społecznych, nasilania się wyuczonej bezradności, niewielkiej aktywności społecznej i gospodarczej, niedostatecznej możliwości zaspokajania potrzeb w zakresie świadczonych usług społecznych, rekreacyjnych czy turystycznych oraz zaniku integracji społecznej i więzi mieszkańców obszaru. Z uwagi na charakter obszaru

wyodrębnionego do rewitalizacji, niezbędne jest zbudowanie spójności obszaru poprzez odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni oraz wdrożenie działań społecznych i gospodarczych, ponieważ to wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców. Szczególnie istotne w tym zakresie jest zbudowanie spójności przestrzenno-funkcjonalnej między niezagospodarowanym terenem tzw. „błoni tarłowskich”, a rynkiem i terenem wokół niego, który skupia najważniejsze funkcje administracyjno-usługowe, aby razem tworzyły estetyczną i bezpieczną przestrzeń publiczną dla wzrostu aktywności społecznej, szczególnie w zakresie rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystycznej, opartej na istniejących zasobach dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

W wyniku przeprowadzonej pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów oraz w oparciu o różne formy partycypacji społecznej zidentyfikowano najważniejsze problemy oraz potencjały o różnym charakterze i skali oddziaływania, w podziale na poszczególne sfery tematyczne (tabela 3).

Tabela 3 Zidentyfikowane problemy i potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów

Obszar rewitalizacji	
Problemy	Potencjały
SFERA SPOŁECZNA	
Brak odpowiedniej oferty spędzania wolnego czasu zarówno dla dzieci i młodzieży, jak i pozostałych grup, a także brak miejsc rekreacji, aktywności społecznej i integracji.	Korzystne trendy demograficzne wskazujące na rosnącą liczbę mieszkańców.
Występowanie zjawiska tzw. ukrytego bezrobocia.	Korzystna struktura wieku mieszkańców w porównaniu do średniej dla gminy.
Wysoki udział dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (49,4).	Korzystny wskaźnik obciążenia demograficznego w porównaniu do średniej dla gminy.
Wzrost zagrożenia patologiami społecznymi – wyższa od średniej dla gminy liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców z powodu bezrobocia (45,7), niepełnosprawności (20,2), długotrwałej lub ciężkiej choroby (37,2), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (3,2) czy alkoholizmu (4,3).	Duży kapitał społeczny ludności zamieszkującej na obszarze rewitalizacji.
Mała liczba organizacji pozarządowych – niski poziom aktywności lokalnej społeczności (marazm mieszkańców).	
Niewystarczająca aktywność obywatelska mieszkańców i słabe zaangażowanie w sprawy lokalne (niższa frekwencja wyborcza na tle średniej dla gminy).	
Wysoka ilość przestępstw stwierdzonych na obszarze rewitalizacji (29,8).	
Niewystarczająca jakość kształcenia oraz poziom nauczania młodzieży gimnazjalnej na wyznaczonym obszarze.	
Brak integracji, tożsamości z miejscem zamieszkania i zanikanie więzi społecznych mieszkańców obszaru.	
SFERA GOSPODARCZA	
Małe zróżnicowanie oferty w zakresie handlu i usług.	Koncentracja działalności gospodarczych, m.in. obiektów handlowych czy usługowych.
Wysoka liczba wyrejestrowywanych działalności, świadcząca o potrzebie wsparcia przedsiębiorców – szczególnie na pierwszym etapie prowadzenia działalności.	
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
Niedostateczna powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców (0,0032 km ²).	Lokalizacja obiektów administracyjnych, ochrony zdrowia, oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych i innych.
Zaniedbane oraz niedostatecznie zagospodarowane i wykorzystane przestrzenie publiczne (tzw. „błonia	Dostęp komunikacyjny – położenie przy drodze

tarłowskie”, Rynek wraz placem zabaw i terenem wokół Kościoła).	krajowej nr 79 relacji Warszawa –Bytom.
Niezadawalający stan ciągów pieszo-jezdných oraz niewystarczająca ilość miejsc parkingowych.	Istniejące przestrzenie publiczne możliwe do zagospodarowania i wyposażenia z przeznaczeniem na cele rekreacyjne.
Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura rekreacyjna i turystyczna.	
Niewystarczające wyposażenie przestrzeni publicznych w elementy małej architektury.	
Niefunkcjonalny i niebezpieczny układ komunikacyjny spowodowany dużym natężeniem ruchu kołowego.	
Bariery architektoniczne dla osób starszych oraz niepełnosprawnych w przestrzeniach publicznych i budynkach użyteczności publicznej.	
SFERA TECHNICZNA	
Niska efektywność energetyczna części budynków użyteczności publicznej.	Potencjał kulturowy i turystyczny – zabytkowy Kościół pw. Świętej Trójcy w Tarłowie.
Postępująca degradacja techniczna obiektów zabytkowych.	
Niedostateczne wyposażenie i postępująca degradacja placów zabaw.	
Niedostateczne uporządkowanie i zagospodarowanie terenów wokół budynków użyteczności publicznej.	
SFERA ŚRODOWISKOWA	
Niedostateczna edukacja ekologiczna i świadomość mieszkańców dotycząca ochrony środowiska.	
Ponad dwukrotnie większa ilość azbestu niż średnia w całej Gminie Tarłów.	

Źródło: Opracowanie własne

Po dokonaniu całościowej analizy problemów oraz potencjałów zidentyfikowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji poniżej wskazano skalę i charakter zdiagnozowanych potrzeb, które determinują zakres działań rewitalizacyjnych.

Zidentyfikowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w **sferze społecznej** to:

1. *Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem oraz pomoc osobom uzależnionym, zamieszkującym na obszarze rewitalizacji – niezbędne jest przerwanie procesu dziedziczenia ubóstwa i patologii społecznych poprzez różnorodne formy pracy zarówno z dorosłymi, jak i dziećmi czy młodzieżą, m.in. animacji społecznej, profilaktyki społecznej czy środowiskowe formy wsparcia zapewniające organizację czasu wolnego.*

2. *Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości zatrudnienia* – konieczne jest zmniejszenie wysokiego poziomu bezrobocia mieszkańców (szczególnie długotrwałego), prowadzącego do wzrostu liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej poprzez realizację programów aktywizacji zawodowej we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy.
3. *Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz wzmocnienie tożsamości z miejscem zamieszkania* – niezbędne jest budowanie wspólnoty aktywnych mieszkańców wokół dobra wspólnego, zachęcanie do działania w organizacjach pozarządowych, wzmacnianie tożsamości lokalnej poprzez różne formy aktywności społecznej we współpracy z podmiotami czy instytucjami działającymi na obszarze rewitalizacji.
4. *Wyrównanie szans edukacyjnych i stworzenie możliwości do rozwoju ludzi młodych* – istnieje pilna potrzeba zapewnienia odpowiednich warunków technicznych oraz możliwości w zakresie kształcenia oraz samorozwoju w celu zwiększenia szans życiowych dzieci i młodzieży (m.in. kreowanie postaw przedsiębiorczych, wprowadzanie i rozwijanie nowych kierunków kształcenia, organizacja zajęć pozalekcyjnych i różnych form spędzania czasu wolnego).
5. *Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji* – zdiagnozowane potrzeby dotyczą przede wszystkim przeciwdziałania przestępczości i dewastacji mienia publicznego, a także realizacji działań edukacyjnych we współpracy z Komendą Powiatową Policji.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwycięzania zjawisk kryzysowych w **sferze gospodarczej** to:

1. *Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji* – zidentyfikowano potrzeby w zakresie uporządkowania oraz estetycznego i funkcjonalnego zagospodarowania przestrzeni publicznych do rozwoju i różnicowania prowadzonych działalności.
2. *Zwiększenie oraz pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji* – istnieje pilna potrzeba w zakresie wspierania osób prowadzących lub zamierzających prowadzić działalność gospodarczą, szczególnie na pierwszym etapie jej funkcjonowania.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w **sferze przestrzenno-funkcjonalnej** to:

1. *Połączenie funkcjonalno-przestrzenne niezagospodarowanego terenu tzw. „bloni tarłowskich” z rynkiem i terenem wokół zabytkowego Kościoła – istnieje konieczność stworzenia funkcjonalnego i bezpiecznego systemu przestrzeni publicznych dla wzrostu aktywności społecznej mieszkańców w zakresie rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej.*
2. *Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców – zauważa się szereg potrzeb związanych z poprawą estetyki, funkcjonalności i bezpieczeństwa w miejscach publicznych m.in. poprzez tworzenie elementów małej architektury, likwidowanie barier architektonicznych dla osób starszych i niepełnosprawnych czy stworzenie bezpiecznego układu komunikacyjnego z zadowalającym stanem ciągów pieszo-jezdnych i wystarczającą ilością miejsc parkingowych.*

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w **sferze technicznej** to:

1. *Ochrona obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej – z postępującej degradacji technicznej zabytków wynikają pilne potrzeby podjęcia kompleksowych działań renowacyjnych, remontowych czy modernizacyjnych, służących ich zabezpieczeniu i adaptacji.*
2. *Uporządkowanie i zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury i poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej – zdiagnozowano potrzeby w zakresie uzupełnienia bądź zapobiegania degradacji technicznej terenów przy budynkach użyteczności publicznej.*

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w **sferze środowiskowej** to:

1. *Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców – potrzebne są inicjatywy edukacyjne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie świadomości, postaw i zachowań ekologicznych przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego.*
2. *Zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych (azbest) – zdiagnozowano konieczność podjęcia kompleksowych działań zmniejszających dużą ilość azbestu, co przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców.*

I. Część programowa

1. Założenia Programu Rewitalizacji

Przeprowadzenie całościowej analizy zjawisk kryzysowych i potencjałów oraz wskazanie czynników, mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji (tabela 3), pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów. Określono wizję (planowany efekt), misję oraz 2 główne cele rewitalizacji, wokół których skoncentrowane zostały kierunki działań. Realizacja zaplanowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozwoli na wykonanie misji, a tym samym wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego

1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Program Rewitalizacji opracowany został w układzie uwzględniającym dwa kluczowe jego elementy, tj. *wizję* – pokazującą wizerunek obszaru rewitalizacji w przyszłości i *misję* – będącą naczelnym kierunkiem zintegrowanej polityki terytorialnej, wokół której koncentrować się będą kompleksowe i partnerskie działania wszystkich interesariuszy rewitalizacji. Na podstawie przeprowadzonej pogłębionej diagnozy, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz w wyniku wspólnej pracy warsztatowej interesariuszy rewitalizacji, sformułowano misję i wizję stanu dla wyznaczonego obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji.

WIZJA

Obszar rewitalizacji – miejsce aktywności społecznej i integracji mieszkańców, wykorzystujące lokalne zasoby dziedzictwa kulturowego do wzrostu dochodów w zakresie rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej gminy.

MISJA

Tworzenie warunków do aktywności społecznej, gospodarczej oraz rekreacji bazującej na zasobach dziedzictwa kulturowego i naturalnego w celu wzmocnienia tożsamości lokalnej i zapewnienia wysokiej jakości życia.

Wizja obszaru rewitalizacji odnosi się do zdiagnozowanych potrzeb, uwarunkowań i potencjałów obszaru rewitalizacji, których uruchomienie jest istotne do powodzenia procesu rewitalizacji. Wizja zawiera w sobie opis pożądanego stanu docelowego we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

W wymiarze społecznym na rewitalizowanym obszarze nastąpi:

integracja społeczna mieszkańców, włączenie społeczne osób wykluczonych, wzrost aktywności społecznej, zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług publicznych oraz atrakcyjnych form rekreacji i spędzania wolnego czasu, wzrost poczucia bezpieczeństwa, wzrost możliwości bezpiecznego i atrakcyjnego spędzania czasu wolnego.

W wymiarze gospodarczym proces rewitalizacji przyczyni się w sposób bezpośredni i pośredni do:

zwiększenia możliwości rozwoju przedsiębiorczości, wzrostu ruchu rekreacyjno-turystycznego, wzrostu dochodów mieszkańców, wzrostu ilości chętnych osób do osiedlania się na wyznaczonym obszarze.

W wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym zauważalne będą następujące zmiany:

Zbudowanie spójności przestrzennej niezagospodarowanych terenów w centrum sołectwa z rynkiem i przestrzenią wokół zabytkowego Kościoła, dostosowanie przestrzeni publicznych do osób niepełnosprawnych, likwidacja barier architektoniczno-urbanistycznych, poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni, stworzenie infrastruktury rekreacyjno-sportowej i okolicy turystycznej, bezpieczna przestrzeń dla mieszkańców, poprawa bezpieczeństwa infrastruktury drogowej.

W wymiarze technicznym rewitalizacja przyczyni się do:

poprawy jakości i zwiększenia ilości infrastruktury rekreacyjno-sportowej i okolicy turystycznej, poprawy stanu technicznego budynków użyteczności publicznej oraz ciągów pieszo-jezdnich, zachowanie i poprawa stanu obiektów dziedzictwa kulturowego.

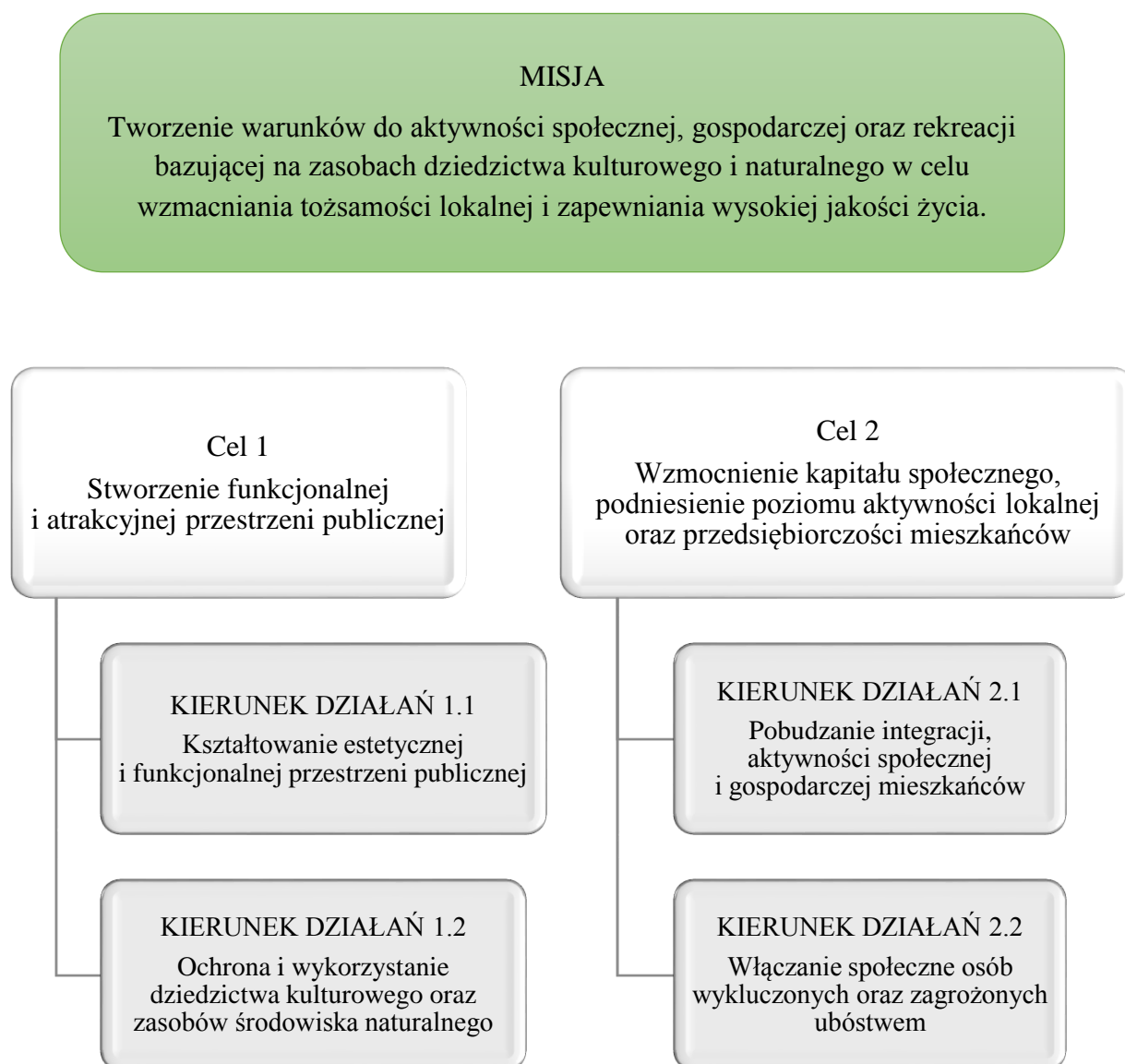
W wymiarze środowiskowym proces rewitalizacji wpłynie na:

zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych, ochronę środowiska naturalnego, wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.

1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

Wypełnienie przyjętej wizji i misji jest uwarunkowane realizacją postawionych celów rewitalizacji i zaplanowanych do realizacji kierunków działań, służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych na etapie diagnostycznym negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętym celom (schemat 3).

Schemat 3 Założenia Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów

W tabeli 4 wskazano kierunki działań rewitalizacyjnych oraz odpowiadające im zidentyfikowane potrzeby obszaru rewitalizacji.

Tabela 4 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk

KIERUNEK DZIAŁAŃ	POTRZEBY REWITALIZACYJNE
KIERUNEK DZIAŁAŃ 1.1 Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej	Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji. Połączenie funkcjonalno-przestrzenne niezagospodarowanego terenu tzw. „błoni tarłowskich” z rynkiem i terenem wokół zabytkowego Kościoła. Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców. Uporządkowanie i zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury i poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej.
KIERUNEK DZIAŁAŃ 1.2 Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego oraz zasobów środowiska naturalnego	Połączenie funkcjonalno-przestrzenne niezagospodarowanego terenu tzw. „błoni tarłowskich” z rynkiem i terenem wokół zabytkowego Kościoła. Ochrona obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców Zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych (azbest).
KIERUNEK DZIAŁAŃ 2.1 Pobudzanie integracji, aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców	Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz wzmocnienie tożsamości z miejscem zamieszkania. Wyrównanie szans edukacyjnych i stworzenie możliwości do rozwoju ludzi młodych. Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji. Zwiększenie oraz pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji.
KIERUNEK DZIAŁAŃ 2.2 Włączanie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem	Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem oraz pomoc osobom uzależnionym, zamieszkującym na obszarze rewitalizacji. Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości zatrudnienia.

Źródło: Opracowanie własne

2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2016–2023

Program Rewitalizacji Gminy Tarłów złożony jest z listy planowanych podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zawiera charakterystykę pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dzięki temu dokument jest konstrukcją złożoną z wielu różnorodnych projektów, która warunkuje osiągnięcie zaplanowanych efektów, a tym samym ich efektywne oddziaływanie na zidentyfikowane na etapie diagnozy zjawiska kryzysowe oraz wykorzystuje lokalne potencjały.

2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć

W wyniku prac nad Programem Rewitalizacji oraz w oparciu o zasadę partycypacji społecznej oraz partnerstwa, zdefiniowano i scharakteryzowano 7 projektów podstawowych, czyli takich, bez których realizacja celów dokumentu nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Główne założenia projektów przedstawiają tabele 5–11.

Tabela 5 Projekt główny nr 1

Nazwa projektu	Kompleksowe zagospodarowanie i ożywienie centrum Tarłowa – edukacja, przyroda, rekreacja		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji, m.in. działki nr 1268, 1245, 1246, 1247	Okres realizacji	2017–2021
Szacowana wartość	11 000 000 zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>Zakres rzeczowy projektu przewiduje kompleksowe zagospodarowanie centrum Tarłowa, czyli terenu tzw. „błoni tarłowskich” oraz Rynku w Tarłowie w infrastrukturę rekreacyjną, wypoczynkową i sportową.</p> <p>Zakres prac na niezagospodarowanym terenie „błoni tarłowskich” to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykonanie alejek spacerowych, ścieżek rowerowych, mostków stanowiących przeprawę przez ciek wodny przechodzący przez centralną część terenu, wiat grillowych z miejscami siedzącymi, miejsc parkingowych; - stworzenie infrastruktury sportowej w postaci kortu tenisowego, siłowni terenowej, boiska do gier zespołowych, skateparku; - stworzenie terenu pod pole namiotowe z zapleczem socjalno-sanitarnym; - wyposażenie w elementy małej architektury (ławki, kosze na śmieci); - powstanie Parku Tematycznego – terenów rekreacyjno-edukacyjnych. <p>Przebudowa Rynku wraz ze zmodernizowanym otoczeniem Kościoła będzie tworzyć spójną całość, która przyczyni się do rozwoju turystyki oraz wpłynie na podniesienie dochodów mieszkańców. Zakres prac polegających na estetycznym i funkcjonalnym zagospodarowaniu Rynku w Tarłowie obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawę systemu komunikacji i zwiększenie miejsc parkingowych na Rynku w Tarłowie, 		

	<ul style="list-style-type: none"> - uzupełnienie wyposażenia placu zabaw w parku, - modernizację fontanny w parku. <p>Estetyczne i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni publicznych służyć będzie jako miejsce integracji społecznej oraz aktywności lokalnej. Zapewnienie mieszkańcom możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu wpłynie na podniesienie jakości życia. Na zrewitalizowanym obszarze powstanie miejsce do organizacji imprez mających na celu integrację lokalnej społeczności, wzrost aktywności mieszkańców, upowszechnienie historii i promocję dziedzictwa kulturowego obszaru. Kompleksowy charakter projektu przyczyni się do pozytywnych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym obszaru rewitalizacji, a także pobudzania aktywności gospodarczej i sportowo-edukacyjnej.</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Gmina Tarłów</p>
<p>Cele rewitalizacji i kierunki działań, które realizuje projekt</p>	<p>Cel 1 Stworzenie funkcjonalnej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej <i>Kierunek działań 1.1 Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej</i> Cel 2 Podniesienie poziomu aktywności lokalnej oraz przedsiębiorczości mieszkańców <i>Kierunek działań 2.1 Pobudzanie integracji, aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców</i></p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost jakości życia mieszkańców dzięki zwiększonej dostępności i atrakcyjności oferty rekreacyjnej i kulturalnej, - stworzenie bogatej oferty spędzania wolnego czasu i wzmacniania tożsamości lokalnej mieszkańców, - stworzenie i/lub rozszerzenie bazy turystycznej i rekreacyjnej, - poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych, - poprawa stanu infrastruktury technicznej i drogowej, - poprawa systemu komunikacji i zwiększenie bezpieczeństwa, - powstanie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach związanych bezpośrednio i/lub pośrednio z rozwojem oferty rekreacyjnej gminy. <p>Wskaźniki produktu i rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją, - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach, <p>Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu IV</i> części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</p>

Tabela 6 Projekt główny nr 2

Nazwa projektu	Stworzenie produktu turystycznego poprzez renowację, zabezpieczenie i udostępnienie unikatowego Kościoła pw. Świętej Trójcy w Tarłowie		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji, działka nr 1250	Okres realizacji	2017–2019
Szacowana wartość	3 283 893,54 zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR), środki prywatne
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>W ramach projektu wykonane zostaną prace remontowe i konserwatorskie w Kościele Św. Trójcy oraz taras widokowy na wieży. Renowacja będzie realizowana poprzez: remont dachu, iniekcję poziomą, izolację pionową, remont i wymianę stolarki i ślusarki, remont elewacji, pokryć dachowych i obróbek blacharskich.</p> <p>Celem głównym jest wzrost dostępności do zasobów dziedzictwa kulturowego. Obiekt po przeprowadzonych pracach remontowych zachowa swoją pierwotną formę, kształt i wygląd architektoniczny, przy tym będzie posiadać zwiększone walory estetyczne i użytkowe związane z turystycznym udostępnieniem dla zwiedzających. Zbudowanie produktu turystycznego na unikatowym zabytku dziedzictwa kulturowego przyczyni się do rozwoju działalności turystycznych, budowania partnerstw między mieszkańcami oraz do wzrostu dochodów uzyskiwanych przez mieszkańców.</p>		
Podmioty realizujące projekt	Parafia pw. Św. Trójcy w Tarłowie		
Cele rewitalizacji i kierunki działań, które realizuje projekt	<p>Cel 1 Stworzenie funkcjonalnej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej <i>Kierunek działań 1.2 Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego oraz zasobów środowiska naturalnego</i></p>		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona zabytków kultury, - udostępnianie obiektu turystycznego do potrzeb zwiedzających, w tym również osób niepełnosprawnych, - wzrost tożsamości lokalnej, regionalnej poprzez promowanie dziedzictwa kulturowego. <p>Wskaźniki produktu i rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją, - liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. <p>Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu IV</i> części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</p>		

Tabela 7 Projekt główny nr 3

Nazwa projektu	Modernizacja i wyposażenie budynku Szkoły Podstawowej w Tarłowie wraz z dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji, ul. Rynek 42, działki nr 1238, 1239, 1240, 1241, 1242	Okres realizacji	2017–2019
Szacowana wartość	569 738,75 zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR, EFS), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>Zakres rzeczowy projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usunięcie ksylamitu w dwóch salach oraz świetlicy szkolnej, - doprowadzenie wody zimnej i ciepłej do trzech sal lekcyjnych oraz na korytarz na II piętrze i wykonanie odpływów, - zamontowanie umywalk w dwóch salach (pracowniach) dydaktycznych, - remont schodów przed wejściem głównym i od strony boiska, - dostosowanie wejścia dla osób niepełnosprawnych, - generalny remont świetlicy szkolnej i biblioteki (tj. wymiana podłóg, wyrównanie ścian, malowanie, wymiana instalacji elektrycznej), - wymianę drzwi wejściowych wiatrołapu dostosowanie dla potrzeb osób niepełnosprawnych, - wyłożenie kostką terenu oddzielającego boisko od budynku szkoły, - wyposażenie sal dydaktycznych, - wykonanie windy dla niepełnosprawnych, - wykonanie podjazdu dla niepełnosprawnych. 		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Tarłów		
Cele rewitalizacji i kierunki działań, które realizuje projekt	<p>Cel 1 Stworzenie funkcjonalnej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej <i>Kierunek działań 1.1 Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej</i></p>		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p>Proponowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost dostępności dla osób niepełnosprawnych, - podniesienie jakości kształcenia, - poprawa jakości i zwiększenie dostępności do usług publicznych, - rozwój kompetencji niezbędnych na rynku pracy wśród dzieci i młodzieży szkolnej, - poprawa estetyki przestrzeni publicznej, - dostosowanie oferty edukacyjnej do zmieniających się potrzeb dzieci i młodzieży oraz dyktowanych przez zapotrzebowanie na rynku pracy, - doskonalenie kompetencji zawodowych wśród nauczycieli dzięki wyposażeniu sal dydaktycznych w sprzęt umożliwiający stosowanie najnowszych rozwiązań technologicznych, - poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży szkolnej, - wzrost aktywności fizycznej dzieci i młodzieży szkolnej, - zapobieganie patologiom społecznym, - dbałość o wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży, w tym dzieci o specjalnych potrzebach wychowawczych i edukacyjnych, - dostosowanie infrastruktury technicznej placówek do potrzeb uczniów niepełnosprawnych ruchowo, 		

	<ul style="list-style-type: none"> - propagowanie zdrowego stylu życia, - promowanie postaw poczucia tożsamości lokalnej i regionalnej, - doskonalenie programów kształcenia na różnych szczeblach edukacji. <p>Wskaźniki produktu i rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją, - liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. <p>Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu IV</i> części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</p>
--	--

Tabela 8 Projekt główny nr 4

Nazwa projektu		Głęboka termomodernizacja i przebudowa budynków użyteczności publicznej w Tarłowie	
Lokalizacja	obszar rewitalizacji ul. Rynek 2 działki nr 1271, 1272, 1273, 1274, 1275 oraz ul. Sandomierska 72 działka nr 2190/8	Okres realizacji	2018–2019
Szacowana wartość	1 700 000 zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR, PROW), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>Przedmiot projektu obejmuje termomodernizację budynku Urzędu Gminy Tarłów oraz budynku Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej na potrzeby zwiększenia dostępności do usług publicznych. Zakres rzeczowy obejmuje następujące zadania inwestycyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie efektywności energetycznej budynku Urzędu Gminy Tarłów polegającej na ociepleniu ścian zewnętrznych, położeniu struktury, dociepleniu połączeń dachowej; - modernizacja budynku Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Tarłowie polegająca na wymianie stolarki drzwiowej i okiennej, wymianie pokrycia dachowego i jego izolacji termicznej, instalacji urządzeń energooszczędnych najnowszej generacji, przebudowie systemów grzewczych (wymiana źródeł ciepła na te z wysoką sprawnością energetyczną oraz odbiorników – grzejników), wykonaniu tynków, posadzek. <p>Realizacja projektu przyczyni się do ochrony środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie zużycia paliw służących ogrzewaniu, a co za tym idzie również kosztów oraz ograniczenie tzw. niskiej emisji, dzięki czemu poprawi się komfort i jakość życia mieszkańców.</p>		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Tarłów		
Cele rewitalizacji i kierunki działań, które realizuje projekt	<p>Cel 1 Stworzenie funkcjonalnej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej</p> <p><i>Kierunek działań 1.1 Kształtowanie funkcjonalnej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej</i></p> <p><i>Kierunek działań 1.2 Ochrona i wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego oraz zasobów środowiska naturalnego</i></p>		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia	<p>Proponowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie zużycia paliw służących ogrzewaniu, co wpłynie na ochronę środowiska i zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska, - zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, - podniesienie jakości funkcjonowania budynków użyteczności publicznej, 		

w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p>- poprawa jakości przestrzeni publicznej, - rozwój oraz poprawa dostępności do infrastruktury społecznej.</p> <p>Wskaźniki produktu i rezultatu:</p> <p>- powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją, - liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach, - liczba zmodernizowanych energetycznie budynków.</p> <p>Wartość bazowa wskaźników 0. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu IV</i> części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</p>
---	--

Tabela 9 Projekt główny nr 5

Nazwa projektu		Przebudowa i modernizacja Świetlicy Wiejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu	
Lokalizacja	obszar rewitalizacji, działka nr 1403 oraz 1459	Okres realizacji	2017–2018
Szacowana wartość	245 436,84 zł	Źródła finansowania	środki UE (EFRR, PROW), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>Przedmiotem projektu jest kompleksowy remont obiektu wraz z infrastrukturą towarzyszącą, mający na celu przystosowanie pomieszczeń użytkowych obiektu do pełnienia funkcji użytkowej przeznaczonej na cele społeczne i kulturalne oraz przede wszystkim służące integracji i aktywizacji mieszkańców.</p> <p>Zakres rzeczowy inwestycji obejmuje następujące zadania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przebudowa dachu o konstrukcji drewnianej z dwuspadowego na wielospadowy. 2. Wykonanie pokrycia dachu z blachy dachówkopodobnej z obróbkami blacharskimi. 3. Wykonanie stropu podwieszonoego z płyt kartonowo gipsowych z wykonaniem izolacji cieplnej. 4. Rozbiórka i wykonanie ścianek działowych dla projektowanych pomieszczeń. 5. Wykonanie komina z przewodami dymowymi i wentylacyjnymi. 6. Montaż stolarki drzwiowej wewnętrznej i zewnętrznej drewnianej. 7. Wykonanie tynków na ścianach cementowo-wapiennych kat. III i okładziny z płytek. 8. Wykonanie posadzek z płytek ceramicznych i podłóg z paneli podłogowych. 9. Malowanie tynków wewnętrznych ścian i sufitów. 10. Wymiana instalacji elektrycznej z osprzętem. 11. Wykonanie instalacji wodno-kanalizacyjnej i c.w. z armaturą. 12. Montaż pieca kominka grzewczego żeliwnego na opał stały o mocy 12 kW. 13. Ocieplenie budynku płytami ze styropianu grubości 10 cm z wykonaniem wyprawy tynkiem mineralnym. 14. Wykonanie opaski wokół budynku szerokości 60 cm. <p>Infrastruktura techniczna i zagospodarowanie terenu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonanie miejsc postojowych 5-cio stanowiskowych, w tym 1 dla osób niepełnosprawnych. Nawierzchnia z kostki brukowej o grubości 8 cm. 2. Wykonanie schodów zewnętrznych i pochylni na potrzeby komunikacyjne osób niepełnosprawnych. <p>Budynek świetlicy wiejskiej będzie ogólnodostępny, przeznaczony pod organizację spotkań, zajęć kulturalno-edukacyjnych, imprez i wydarzeń gminnych. Pomieszczenia w budynku mają służyć mieszkańcom skupionym w organizacjach pozarządowych, tym którzy działają w grupach nieformalnych jak również tym, którzy chcieliby się włączyć w działania społeczeństwa obywatelskiego. Funkcjonujące w jego ramach organizacje</p>		

	<p>prowadzić będą aktywność społeczną, kulturalną, edukacyjną, artystyczną na rzecz mieszkańców (w szczególności obszaru rewitalizacji) oraz działania dotyczące włączenia społecznego osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem.</p> <p>Wśród projektowanego zakresu robót znajdują się rozwiązania, które będą przyjazne środowisku. Planuje się montaż kolektorów słonecznych na budynku. Realizacja tego zadania przyczyni się do zwiększenia wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii, a tym samym zmniejszenia zużycia energii cieplnej, powstałej na skutek spalania paliw kopalnianych będących emitorem gazów cieplarnianych do atmosfery. Wykonanie tych instalacji będzie zatem miało bezpośredni pozytywny wpływ na stan powietrza atmosferycznego na obszarze miejscowości oraz całej gminy.</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Gmina Tarłów</p>
<p>Cele rewitalizacji i kierunki działań, które realizuje projekt</p>	<p>Cel 1 Stworzenie funkcjonalnej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej <i>Kierunek działań 1.1 Kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej</i> <i>Kierunek działań 1.2 Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego oraz zasobów środowiska naturalnego</i></p> <p>Cel 2 Podniesienie poziomu aktywności lokalnej oraz przedsiębiorczości mieszkańców <i>Kierunek działań 2.1 Pobudzanie integracji, aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców</i> <i>Kierunek działań 2.2 Włączenie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem</i></p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost jakości życia mieszkańców dzięki zwiększonej dostępności i atrakcyjności do oferty kulturalno-rozrywkowej, - integracja oraz aktywizacja mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, - wzrost dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, - zwiększanie jakości i rozszerzenie oferty usług w zakresie aktywnego spędzania wolnego czasu, - poprawa atrakcyjności i jakości przestrzeni publicznej, - pobudzenie aktywności społecznej. <p>Wskaźniki produktu i rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją, - liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach, - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach, - liczba zorganizowanych imprez. <p>Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu IV</i> części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</p>

Tabela 10 Projekt główny nr 6

Nazwa projektu	<i>Aktywni społecznie – włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2017–2020
Szacowana wartość	200 000 zł	Źródła finansowania	środki UE (EFS), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>Projekt przewiduje realizację różnych instrumentów dla użytkowników programu oraz członków ich rodzin, mających na celu ich aktywizację o charakterze zawodowym, społecznym i edukacyjnym, które będą wynikać z opracowanej diagnozy.</p> <p>W ramach realizacji projektu przewiduje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny, tj. działania asystenta rodziny, grupy wsparcia, warsztaty i poradnictwo dla rodzin; - usługę w formie pracy socjalnej, która będzie polegać na prowadzeniu z uczestnikami pracy socjalnej. Poza pracą socjalną monitorowana będzie sytuacja rodziny i przyznawanie wsparcia pieniężnego i niepieniężnego zgodnie z ustawą o pomocy społecznej; - wsparcie procesu usamodzielniania się i integracji ze środowiskiem – będzie polegać na poradach i konsultacjach psychologicznych, na prowadzeniu terapii i grup wsparcia dla uczestników projektu; - kursy i szkolenia obejmujące podniesienie bądź zmianę kompetencji zawodowych; - podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób związanych ze świadczeniem usług społecznych; - rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych. <p>Grupami docelowymi projektu będą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. <p>Efektom realizacji projektu będzie włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, pobudzenie przedsiębiorczości i aktywności społecznej oraz wzmocnienie integracji i więzi społecznych.</p>		
Podmioty realizujące projekt	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarłowie		
Cele rewitalizacji i kierunki działań, które realizuje projekt	<p>Cel 2 Podniesienie poziomu aktywności lokalnej oraz przedsiębiorczości mieszkańców</p> <p><i>Kierunek działań 2.1 Pobudzanie integracji, aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców</i></p> <p><i>Kierunek działań 2.2 Włączenie społeczne osób wykluczonych oraz zagrożonych ubóstwem</i></p>		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - włączenie osób zagrożonych wykluczeniem, - zmniejszenie liczby bezrobotnych i klientów korzystających z pomocy społecznej, - wzrost aktywności społecznej, - rozwijanie kompetencji oraz umiejętności społecznych, - zmniejszenie liczby rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. <p>Wskaźniki produktu i rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją, - liczba osób objętych wsparciem, - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach. <p>Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu IV</i> części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</p>		

Tabela 11 Projekt główny nr 7

Nazwa projektu	Rozwój kompetencji kluczowych – szansą na lepsze jutro w Gminie Tarłów		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2017–2020
Szacowana wartość	300 000 zł	Źródła finansowania	środki UE (EFS), budżet gminy
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	<p>Projekt polegający na wprowadzeniu dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy uwzględnieniu wyjazdów edukacyjnych oraz doradztwa edukacyjno-zawodowego, tak ważnego w odniesieniu do rynku pracy. Zakłada się również wsparcie psychologiczno-pedagogiczne. Planuje się rozwój kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy, głównie matematyczno-przyrodniczych, językowych, ICT oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej). Realizując projekt poszerzona zostanie oferta zajęć dodatkowych organizowanych w szkole, aby uczniowie mogli wszechstronnie się rozwijać, w ciekawy i przyjemny sposób poznawać otaczający świat i zdobywać umiejętności, które wykorzystają na rynku pracy. Budowanie i rozwijanie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy (matematyczno-przyrodniczych, ICT, językowych) oraz właściwych postaw/umiejętności (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej).</p> <p>Określony cel główny projektu stanowić będzie realną odpowiedź na problemy związane z niskim poziomem nauczania w szkołach.</p>		
Podmioty realizujące projekt	Szkoła Podstawowa w Tarłowie		
Cele rewitalizacji i kierunki działań, które realizuje projekt	<p>Cel 2 Podniesienie poziomu aktywności lokalnej oraz przedsiębiorczości mieszkańców <i>Kierunek działań 2.1 Pobudzanie integracji, aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców</i></p>		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p>Prognozowane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - włączenie uczniów z mniejszymi szansami, - wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, - wzrost aktywności społecznej, - rozwijanie kompetencji oraz umiejętności, - wszechstronny rozwój znacznej liczby rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. <p>Wskaźniki produktu i rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją, - liczba osób objętych wsparciem, - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach. <p>Wartość bazowa 0. Sposób monitorowania rezultatów projektów w odniesieniu do celów rewitalizacji przedstawiony został w rozdziale 2. <i>System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu IV</i> części wdrożeniowej niniejszego dokumentu.</p>		

Wszystkie powyżej wskazane i opisane projekty podstawowe ze względu na zidentyfikowane w pogłębionej diagnozie obszaru problemu i potencjały (tabela 3) są

kluczowe dla prowadzenia procesu rewitalizacji oraz osiągnięcia założonych celów w dążeniu do wizji obszaru (planowanego efektu). Tylko kompleksowe działania odnoszące się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, spowodują osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na sytuację kryzysową. Kompleksowe działania dotyczące zagospodarowania terenu dotyczące przede wszystkim rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystycznej przyczynią się przede wszystkim do wzrostu dochodów mieszkańców całej gminy, nie tylko obszaru rewitalizacji – a tym samym poprawy jakości ich życia. Projekty polegające na modernizacji i dostosowaniu obiektów do pełnienia funkcji użytkowej przeznaczonej na cele społeczne, będą służyć przede wszystkim integracji i aktywizacji mieszkańców oraz wzmacnianiu tożsamości lokalnej. Szeroki zakres projektów społecznych spowoduje wzrost zaangażowania społeczności w sprawy lokalne oraz podniesie kompetencje mieszkańców, co ułatwi im znalezienie zatrudnienia. Zarówno działania inwestycyjne, jak i społeczne realizowane przez podmioty z sektorów: społecznego, gospodarczego oraz publicznego, współfinansowane z różnych źródeł zewnętrznych, przyczynią się do osiągnięcia wizji obszaru.

2.2 Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć

Uzupełnieniem listy podstawowych projektów rewitalizacyjnych jest charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tabela 12), realizujących określone kierunki działań, które mają na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową na wyznaczonych obszarach rewitalizacji. Należy również zaznaczyć, że wzmacniają one zaplanowane efekty procesu rewitalizacji w odniesieniu do rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy.

Tabela 12 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Charakterystyka tematyczna przedsięwzięcia	Powiązanie z celami rewitalizacji i kierunkami działań
1.	<i>Poprawa stanu technicznego i głęboka termomodernizacja budynków świetlic wiejskich wraz z zagospodarowaniem otoczenia obiektów</i>	W ramach planowanych przedsięwzięć planuje się remont, przebudowę, adaptację obiektów wraz z infrastrukturą towarzyszącą, mający na celu przystosowanie pomieszczeń użytkowych do pełnienia funkcji społecznej oraz tworzenia miejsc aktywizacji. Budynki będą ogólnodostępne dla społeczności lokalnej i służące organizacji spotkań, zajęć kulturalno-edukacyjnych, imprez i wydarzeń gminnych, a także warsztatów edukacyjnych (m.in. Budynek Świetlicy Wiejskiej w Czekarzewicach Drugich).	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działań 1.1. Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1.
2.	<i>Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury komunalnej</i>	Zakres tematyczny przedsięwzięcia przewiduje stwarzanie możliwości zwiększania dostępu do wysokiej jakości infrastruktury technicznej i komunalnej m.in. dzięki wybudowaniu przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie całej Gminy Tarłów, a także remont, modernizację, przebudowę ciągów pieszo-jezdných i przestrzeni publicznych wraz z likwidowaniem barier architektonicznych.	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działań 1.1 Kierunek działań 1.2

3.	<i>Organizacja kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców</i>	W ramach przedsięwzięcia planowane jest nawiązanie współpracy pomiędzy Gminą Tarłów, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie wsparcia finansowego i merytorycznego. Przewiduje się m.in. inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych zewnętrznych środkach finansowych na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej. Ponadto zakłada się działania w zakresie wsparcia finansowego i merytorycznego mieszkańców planujących założyć lub rozwinąć działalność gospodarczą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, poprzez pomoc w pozyskaniu środków na rozwój działalności gospodarczej, stworzeniu nowych miejsc pracy oraz pozyskaniu pracowników w ramach projektów realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy oraz Ośrodek Pomocy Społecznej (m.in. poprzez doposażenie przedsiębiorstw w urządzenia, które wygenerują nowe miejsca pracy).	Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.2
4.	<i>Poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych, handlowo-usługowych i produkcyjnych</i>	W ramach planowanych przedsięwzięć zakłada się m.in. budowę, przebudowę, remonty, adaptacje oraz prace konserwatorskie, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, w tym termomodernizację obiektów (m.in. budynku Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego pod adresem Sulejów 69, numer działki 747/1).	Cel rewitalizacji 1. Kierunek działań 1.2
5.	<i>Organizacja cyklicznych wydarzeń i/lub rozwój działalności społecznej kulturalnej, artystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji</i>	Zakres rzeczowy obejmuje organizację i rozszerzenie oferty działań kulturalnych, edukacyjnych, sportowych, rekreacyjnych (szczególnie w obiektach/przestrzeniach rewitalizowanych) na rzecz społeczności lokalnej. W ramach realizacji przedsięwzięcia przewiduje się m.in. stworzenie Kuźni, Muzeum Wsi Świętokrzyskiej w Tarłowie, Strzelnicy. Celami głównymi przeprowadzenia projektu jest zwiększona promocja dobytku kulturowego wsi, organizacja imprez promujących dziedzictwo oraz wyższy udział osób uczestniczących w organizowanych imprezach, ożywienie życia kulturalnego wsi, podniesienie poziomu wiedzy na temat kultury rolniczej i lokalnej, organizacja wydarzeń edukacyjnych polegających na zabawach strzeleckich z broni rycerskiej. Celem projektu będzie upowszechnianie i wzrost świadomości mieszkańców odnośnie posiadanych zasobów kulturowych oraz promocja dziedzictwa kulturowego i tradycji. Ponadto przewiduje się stworzenie kompleksowego systemu wsparcia i współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wyznaczonego obszaru rewitalizacji, przyczyniającego się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych.	Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1 Kierunek działań 2.2

6.	<i>Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją poprzez integrację społeczną, aktywizację zawodową wsparcie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych oraz zagrożonych ubóstwem</i>	Zakres przedsięwzięcia przewiduje ścisłą współpracę z różnymi instytucjami działającymi w sferze społecznej, szczególnie z Ośrodkiem Pomocy Społecznej, który będzie realizował różne programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Kolejnym elementem jest stworzenie kompleksowego systemu współpracy z organizacjami pozarządowymi (m.in. działającymi na rzecz wyznaczonego obszaru rewitalizacji), przyczyniającego się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych. Ważnym elementem będzie wdrożenie systemu wsparcia organizacji pozarządowych poprzez organizację konkursów dotacji „na wkład własny” do projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych (ze szczególnym uwzględnieniem inicjatyw społecznych na obszarze rewitalizacji).	Cel rewitalizacji 2. Kierunek działań 2.1 Kierunek działań 2.2
----	---	--	--

Źródło: Opracowanie własne

2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Program Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023 ma charakter kompleksowy. Podczas programowania działań rewitalizacyjnych zastosowano mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji. Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, w odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu osiągnięcia efektu synergii w oddziaływaniu na podobszary rewitalizacji zapewniona została ich komplementarność w różnych wymiarach, tj. przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Wszystkie projekty zawarte w dokumencie realizowane będą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie większy i obejmie teren całej gminy. Zindywidualizowane działania rewitalizacyjne wdrażane na wyznaczonym obszarze wzajemnie będą się dopełniać przestrzennie, dzięki czemu efekty ich realizacji będą widoczne na całym obszarze objętym kryzysem, a nie punktowo, w pojedynczych miejscach. Zaplanowane do realizacji „miękkie” przedsięwzięcia rewitalizacyjne ze względu na społeczny charakter działań obejmą teren całej gminy, ponieważ tylko poprzez większą skalę oddziaływania można uzyskać założone efekty w postaci rozwiązywania zidentyfikowanych problemów (wskazanych w tabeli 3). Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe zostały zaprogramowane w taki sposób, aby odpowiadały na problemy mieszkańców obszaru, a przede wszystkim nie skutkowały przenoszeniem problemów w inne miejsce. W tym celu zawarto zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, jak i społeczne, które zapobiegą prowadzeniu do niepożądanych efektów społecznych, takich jak wykluczenie społeczne i marginalizacja. Ze wspartych obiektów i przestrzeni korzystać będą mogli wszyscy mieszkańcy nie tylko obszaru rewitalizacji, ale również gminy i regionu, bez względu na sytuację społeczną czy materialną. Taka sytuacja przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej i integracji społeczności lokalnej z całego obszaru rewitalizacji. Z drugiej strony, komplementarność w wymiarze przestrzennym skutkuje ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Efekt planowanego procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji określony w wizji zakłada ogólną poprawę jakości życia mieszkańców poprzez aktywizację społeczno-gospodarczą i integrację lokalnej społeczności przy jednoczesnym kształtowaniu atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej. Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe oraz uzupełniające zawarte w dokumencie stanowią kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane we wszystkich sferach zróżnicowane problemy i wykorzystują potencjały lokalne wyznaczonego na terenie gminy obszaru rewitalizacji. Takie podejście zapobiegne fragmentaryzacji działań, dzięki skoncentrowaniu się na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu całego obszaru. W związku z tym wykonana została pogłębiona analiza i diagnoza obszaru rewitalizacji we wszystkich aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym, która zawarta jest w II części niniejszego dokumentu. Tematyka podstawowych projektów i uzupełniających przedsięwzięć ujętych w Programie Rewitalizacji wzajemnie się dopełnia, tworząc odpowiedź na wykazane w pogłębionej diagnozie problemy. Założenia i cele projektów oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych stanowią synergiczne powiązanie działań związanych z przestrzenią i infrastrukturą oraz w zakresie przemian społeczno-gospodarczych niezbędnych do osiągnięcia pożądanego efektu. Wskazane podejście ma zapobiec tworzeniu dokumentu bazującego na „worku przypadkowych projektów” z brakiem logicznego i kompleksowego określenia założeń. Parametryzacja efektów rewitalizacji określona została na poziomie celów rewitalizacji, ponieważ wizja określa zbiór poświadanych wartości do osiągnięcia po wdrożeniu założeń dokumentu. Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych płaszczyznach, będą brane pod uwagę zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić koordynację tematyczną i organizacyjno-techniczną działań administracji samorządowej. Ponadto ważne jest, że proces rewitalizacji realizuje założenia innych dokumentów strategiczno-planistycznych zarówno na szczeblu lokalnym, jak i powiatowym, regionalnym, krajowym czy europejskim, co zostało wykazane w rozdziale 2, części I Programu.

Tabela 13 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi

SFERA	POTRZEBA REWITALIZACYJNA	CEL REWITALIZACJI	KIERUNKI DZIAŁANIA	PROJEKTY PODSTAWOWE	PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE	
SPOŁECZNA	Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem oraz pomoc osobom uzależnionym, zamieszkującym na obszarze rewitalizacji.	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1	1, 5, 6, 7	1, 5, 6	
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.2			
	Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości zatrudnienia	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1	1, 6	3, 6	
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.2			
	Zwiększanie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz wzmocnienie tożsamości z miejscem zamieszkania	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.2	1, 2,	1, 5	
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1			
	Wyrównanie szans edukacyjnych i stworzenie możliwości do rozwoju ludzi młodych	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1	3, 7, 5	1, 5	
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1			
	Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz wzmocnienie tożsamości z miejscem zamieszkania	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.2	1, 2, 5	1, 5	
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1			
	GOSPODARCZA	Zwiększenie oraz pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1	6	3, 6
			Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1		
Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji		Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1	1	3, 6	
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1			

FUNKcjONALNO- -PRZESTRZENNA	Połączenie funkcjonalno-przestrzenne niezagospodarowanego terenu tzw. „błoni tarłowskich” z rynkiem i terenem wokół zabytkowego Kościoła	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1 Kierunek działań 1.2	1, 2	3, 5, 6
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1 Kierunek działań 2.2		
	Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1 Kierunek działań 1.2	1, 2, 5	1, 2, 4
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1		
	Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1	1	5, 6
TECHNICZNA	Ochrona obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.2	2	4,
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1		
	Uporządkowanie i zwiększenie dostępu do podstawowej infrastruktury i poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.1	1, 3, 4	1, 4
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.2		
ŚRODOWISKO WA	Zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych – poprawa jakości stanu środowiska	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.2	4	1, 2
	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców	Cel rewitalizacji 1.	Kierunek działań 1.2	6	5
		Cel rewitalizacji 2.	Kierunek działań 2.1		

Źródło: Opracowanie własne

Z tabeli 13 wynika, iż cele są powiązane z diagnozą obszaru i wynikającymi z niej potrzebami rewitalizacyjnymi oraz wizją stanu obszaru po przeprowadzonej rewitalizacji i służą hierarchizacji działań. Kierunki działań przyczyniają się do realizacji celów i wynikają ze skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych. Komplementarność i integrowanie również zostało przedstawione na poziomie kierunków działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w tabeli.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji. Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Tarłów przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji, powołanego wśród pracowników Urzędu Gminy w Tarłowie. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych UG w Tarłowie odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy.

Koordinator będzie współpracował z innymi pracownikami UG w Tarłowie, a także jednostek organizacyjnych gminy, będących specjalistami w danych dziedzinach.

Wdrażanie założeń rewitalizacji w ramach struktur organizacyjnych Urzędu, przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, w proces wdrażania będą włączani również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji realizujących zaplanowane projekty.

W celu efektywnego oraz zintegrowanego współdziałania różnych jednostek, Przewodniczący będzie ściśle współpracował z Zespołem ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023, który powołany został Zarządzeniem Nr 81/2016 Wójta Gminy Tarłów z dnia 14 września 2016 roku w celu aktywnego udziału w opracowaniu i wdrażaniu założeń dokumentu, uwzględniając dojrzałe formy partycypacji tj. współdecydowanie, kontrola obywatelska, współrealizacja.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W Programie Rewitalizacji zwrócono również uwagę na zachowanie ciągłości programowej w odniesieniu do przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym, które zostały już zrealizowane w ramach polityki spójności 2007–2013, a także komplementarnymi projektami społecznymi, wdrażanymi w ramach polityki spójności 2014–2020. Ma to kluczowe znaczenie dla efektywności procesu rewitalizacji w oddziaływaniu na sytuację kryzysową występującą na danym obszarze.

Projektami realizowanymi w Ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego (RPOWS) na lata 2007–2013 była: „Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w miejscowości: Ciszycza Kolonia, Ciszycza Górna, Ciszycza Dolna, Ciszycza Przewozowa, Ostrów, Leśne Chałupy, Dorotka, Gmina Tarłów” oraz „Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w miejscowości Czekarzewice Pierwsze i Czekarzewice Drugie, Gmina Tarłów” w ramach działania 4.2 *Rozwój systemów lokalnej infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej*.

Ponadto Gmina Tarłów realizowała inne projekty m.in. a obszarze rewitalizacji, pochodzące ze środków publicznych, w tym środków z Funduszy Europejskich:

- „Bajkowe przedszkole” – projekt współfinansowany ze Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007–2013.
- „Przedszkolak młodym europejczykiem” – projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007–2013.
- „Lepsze jutro” – projekt współfinansowany ze Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007–2013.
- Indywidualizacja nauczania i wychowania klas I-III w Gminie Tarłów – projekt współfinansowany ze Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007–2013.
- W drodze do równości i partnerstwa – Aktywizacja społeczności lokalnej z terenu Gminy Tarłów – projekt współfinansowany ze Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007–2013.
- Indywidualizacja nauczania i wychowania klas I-III w Gminie Tarłów – projekt współfinansowany ze Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007–2013 (etap II).

Komplementarność z projektami społecznym zaplanowanymi do realizacji w ramach polityki spójności 2014–2020 wskazuje tabela 10 i 11. Przeprowadzona analiza wykazała, że przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich latach, szczególnie w kwestii społecznej, mają swoją ciągłość i kontynuację w aktualnym dokumencie. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań na wyznaczonym obszarze pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej, dzięki czemu proces rewitalizacji wzmocni ich efektywność i skuteczność.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym dokumencie będą współfinansowane z różnych źródeł, obejmujących m.in. środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Funduszu Spójności (FS), krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

W związku z tym, że komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, podczas programowania działań wykorzystano zgłoszone propozycje projektów planowanych do realizacji na obszarze rewitalizacji przez podmioty, które angażować będą środki własne. Tym samym proces rewitalizacji przebiegać będzie przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych w postaci zasobów wewnętrznych podmiotów zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji czy ich mieszkańców będzie miało kluczowe znaczenie dla dynamiki i skuteczności pożądaných zmian strukturalnych zarówno społecznych, jak i infrastrukturalnych.

Komplementarność źródeł finansowania określona została w rozdziale 3 części III, dotyczącym szacunkowych ram finansowych Programu, gdzie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć określono szacowaną ogólną wartość projektu w podziale na publiczne i prywatne źródła finansowania.

Dzięki zaangażowaniu środków publicznych (składających się ze środków własnych gminy, jednostek podległych gminie, podmiotów z sektora finansów publicznych) i jednocześnie prywatnych, następuje integracja finansowa zaplanowanych przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających.

Komplementarność i integrowanie na poziomie głównych założeń dokumentu, tj. kierunków działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wskazane zostało w pkt 2.1 i 2.2 rozdziału 2 niniejszego dokumentu. Poszczególne projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej rozwiązując zidentyfikowane problemy.

3. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania

Indykatywne ramy finansowe Programu Rewitalizacji dla Gminy Tarłów obejmują zarówno projekty podstawowe, jak i przedsięwzięcia uzupełniające, które wynikają z planów projektowych Gminy Tarłów, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez interesariuszy rewitalizacji planujących ich realizację na obszarze rewitalizacji lub poza wyznaczonym obszarem, ale wpływają one na jego rozwój społeczno-gospodarczy.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2014–2020 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej).

Ze względu na charakterystykę tematyczną projektów uzupełniających realizowanych w systemie ciągłym przez różnych interesariuszy rewitalizacji, a tym samym brak możliwości dokładnego określenia ich całkowitych wartości w okresie realizacji PR, ramy finansowe z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania podane zostały szacunkowo. Ramy finansowe dokumentu przedstawia tabela 14.

Tabela 14 Szacunkowe ramy finansowe Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023

Lp.	Nazwa projektu/ przedsięwzięcia	Całkowita wartość projektu	Środki publiczne (zł)			Środki prywatne
			Środki budżetu gminy	Środki UE (EFRR, EFS, FS)	Środki krajowe	
PROJEKTY PODSTAWOWE						
1.	Kompleksowe zagospodarowanie i ożywienie centrum Tarłowa – edukacja, przyroda, rekreacja	11 000 000	3 850 000	7 150 000	-	-
2.	Stworzenie produktu turystycznego poprzez renowację, zabezpieczenie i udostępnienie unikatowego Kościoła pw. Świętej Trójcy w Tarłowie	3 283 893	-	2 627 114	-	656 778
3.	Modernizacja i wyposażenie budynku Szkoły Podstawowej w Tarłowie wraz z dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych	569 738	142 434	427 304	-	-
4.	Głęboka termomodernizacja i przebudowa budynków użyteczności publicznej w Tarłowie	1 700 000	255 000	1 445 000	-	-
5.	Przebudowa i modernizacja Świetlicy Wiejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu	245 436	36 815	208 621	-	-
6.	Aktywni społecznie – włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	200 000	30 000	170 000	-	-
7.	Rozwój kompetencji kluczowych – szansą na lepsze jutro w Gminie Tarłów	170 000	17 000	153 000	-	-
PROJEKTY PODSTAWOWE – SUMA		17 169 067	4 331 249	12 181 039	-	656 778
PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄC – SUMA		4 500 000	900 000	3 375 000	220 000	5 000
SUMA		21 669 067	5 231 249	15 556 039	220 000	661 778

Źródło: Opracowanie własne

II. Część wdrożeniowa

1. System realizacji Programu Rewitalizacji

Program Rewitalizacji jest dokumentem ponadkadencyjnym, określającym cele i plany działań rewitalizacyjnych na kilkanaście lat, dlatego ważnym elementem decydującym o skuteczności i efektywności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system zarządzania. Proces wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, które wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

1.1. Struktura zarządzania dokumentem wraz z jego kosztami

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Tarłów przy pomocy Koordynatora ds. rewitalizacji, powołanego wśród pracowników Urzędu Gminy w Tarłowie. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych UG w Tarłowie odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy.

Koordynator będzie współpracował z innymi pracownikami UG w Tarłowie, a także jednostek organizacyjnych gminy, będących specjalistami w danych dziedzinach.

Wdrażanie założeń rewitalizacji w ramach struktur organizacyjnych Urzędu, przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, w proces wdrażania będą włączani również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji realizujących zaplanowane projekty.

W celu efektywnego oraz zintegrowanego współdziałania różnych jednostek, Przewodniczący będzie ściśle współpracował z Zespołem ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023, który powołany został Zarządzeniem Nr 81/2016 Wójta Gminy Tarłów z dnia 14 września 2016 roku w celu aktywnego udziału w opracowaniu i wdrażaniu założeń dokumentu, uwzględniając dojrzałe formy partycypacji tj. współdecydowanie, kontrola obywatelska, współrealizacja. Główne zadania Zespołu to:

- 1) udział w warsztatach/spotkaniach mających na celu wyznaczenie: wizji, celów rewitalizacji, kierunków działań, projektów do realizacji oraz zasad monitoringu i ewaluacji dokumentu;
- 2) uczestniczenie w konsultacjach społecznych z udziałem mieszkańców oraz reprezentantów różnych środowisk lokalnych;
- 3) zapraszanie do udziału w pracach Zespołu osób spoza jego składu (eksperti, specjaliści i inni);
- 4) koordynację wdrażania poszczególnych projektów w całym okresie realizacji dokumentu;
- 5) gromadzenie informacji niezbędnych do monitoringu i ewaluacji celów dokumentu.

W skład Zespołu wchodzi pracownicy UG Tarłów, jednostek organizacyjnych gminy oraz przedstawiciele różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego działających na terenie gminy, będących specjalistami w danych dziedzinach. W przypadku potrzeby wsparcia merytorycznego Zespołu, wszyscy kierownicy i pracownicy UG Tarłów oraz kierownicy podległych i nadzorowanych jednostek organizacyjnych zobowiązani są do ścisłej współpracy i udzielania niezbędnych informacji i danych.

Kontynuacja funkcjonowania Zespołu na etapie wdrażania założeń rewitalizacji przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia w skład Zespołu będą mogli wejść również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, biorących udział we wdrażaniu Programu Rewitalizacji.

W zakresie zarządzania środkami finansowymi niezbędnymi do wdrożenia projektów rewitalizacyjnych włączony zostanie Skarbnik Gminy Tarłów oraz Inspektor ds. księgowości budżetowej UG Tarłów.

Zadania niezbędne do wdrażania dokumentu wykonywane będą w ramach obowiązków poszczególnych struktur organizacyjnych gminy, dlatego nie określono dodatkowych kosztów ich realizacji. W ramach swoich kompetencji, każdy z pracowników urzędu i/lub jednostek organizacyjnych gminy będzie wdrażał te działania, dostosowując w sposób elastyczny swoje obowiązki do określonych aktualnie potrzeb.

W związku z tym, że realizacja zaplanowanych działań rewitalizacyjnych odbywać się będzie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej to interesariusze

rewitalizacji, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi, będą zobowiązani przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych (szczególnie w zakresie realizacji projektów partnerskich). Zasady realizacji projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych z RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014–2020 będą wynikać z obowiązujących dokumentów programowych, a determinowane będą określonymi procedurami konkursowymi.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy, efektywnego współdziałania oraz wzajemnego uzupełniania się działań różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także jest podstawą tworzenia się współczesnych form samoświadomości społecznej.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w kilku zintegrowanych wymiarach:

1. MERYTORYCZNYM – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, opiniowanie, realizowane przede wszystkim na poziomie Zespołu ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023.
2. ORGANIZACYJNYM – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów.
3. FINANSOWYM – opierającym się na współdziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa (w tym np. publiczno-prywatnego).

Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego oprócz wspólnego celu, jakim jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej w celu poprawy jakości życia mieszkańców, ma określone podstawowe zasady stanowiące fundament wspólnych działań:

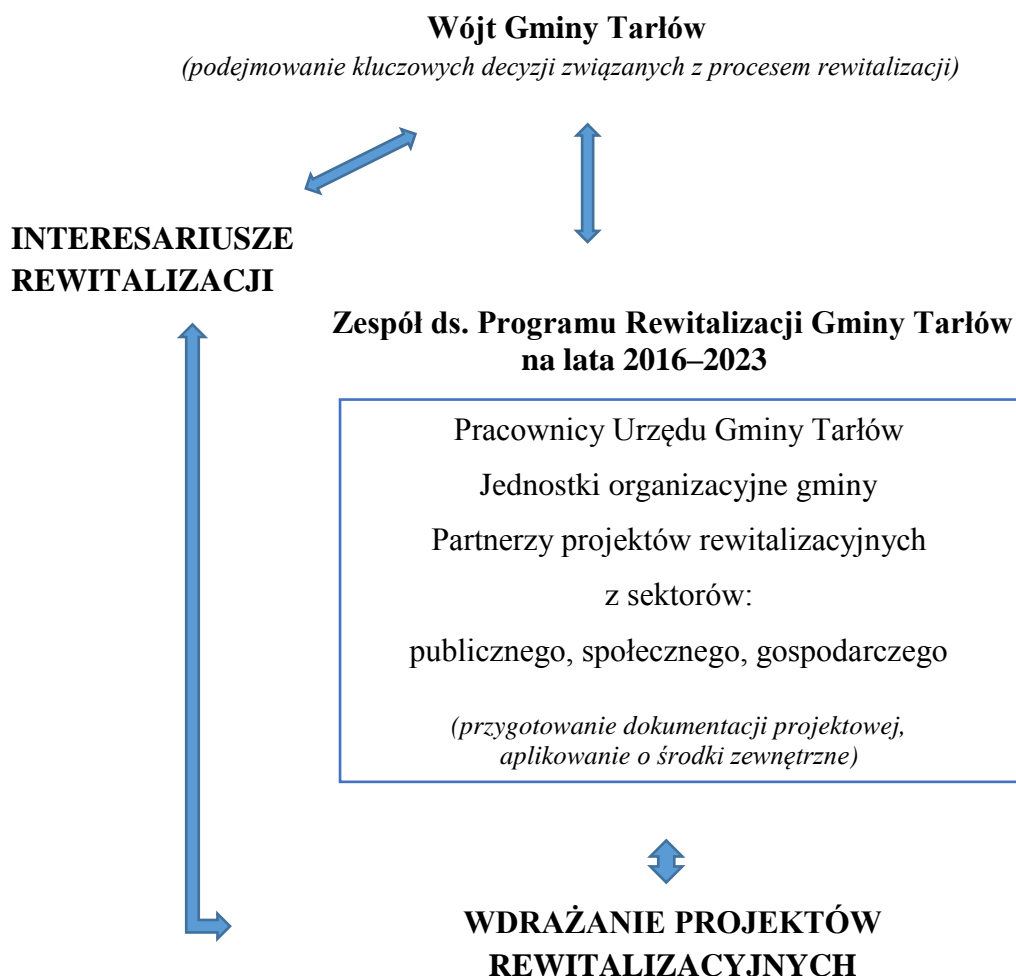
- 1) respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu,
- 2) przejrzystość podejmowanych działań,
- 3) otwarty dialog z mieszkańcami.

Współpraca pomiędzy interesariuszami rewitalizacji ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji oraz społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach kilkunastu wspólnych i spójnych projektów

- akceptowanych i wspieranych przez wszystkich uczestników;
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców czy mieszkańców;
 - wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażające się zastosowaniem nowych podejść do rozwiązywania problemów

Schemat 4 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Tarłów

Źródło: Opracowanie własne

1.2. Harmonogram realizacji Programu

Założono, że Program Rewitalizacji będzie dokumentem długookresowym, obejmującym okres realizacji zaplanowanych projektów. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie do aktualnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz wytycznych wynikających z perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020. Z uwagi na wieloletniość obowiązywania Programu przyjęto, że będzie to dokument strategiczny skoncentrowany terytorialnie i komplementarny problemowo, tj. mający przeciwdziałać fragmentaryzacji działań w celu wyprowadzenia wyznaczonego obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej. Harmonogram wdrażania dokumentu przedstawia tabela 15.

Tabela 15 Harmonogram wdrażania dokumentu

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji (w latach)							
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PROJEKTY PODSTAWOWE									
1.	Kompleksowe zagospodarowanie i ożywienie centrum Tarłowa – edukacja, przyroda, rekreacja								
2.	Stworzenie produktu turystycznego poprzez renowację, zabezpieczenie i udostępnienie unikatowego Kościoła pw. Świętej Trójcy w Tarłowie								
3.	Modernizacja i doposażenie budynku Szkoły Podstawowej w Tarłowie wraz z dostosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych								
4.	Głęboka termomodernizacja i przebudowa budynków użyteczności publicznej w Tarłowie								
5.	Przebudowa i modernizacja Świetlicy Wiejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu								
6.	Aktywni społecznie – włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym								
7.	Rozwój kompetencji kluczowych – szansą na lepsze jutro w Gminie Tarłów								
PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE									
1.	<i>Poprawa stanu technicznego i głęboka termomodernizacja budynków świetlic wiejskich wraz z zagospodarowaniem otoczenia obiektów</i>								
2.	<i>Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury komunalnej</i>								
3.	<i>Organizacja kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców</i>								
4.	<i>Poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych, handlowo-usługowych i produkcyjnych</i>								
5.	<i>Organizacja cyklicznych wydarzeń i/lub rozwój działalności społecznej kulturalnej, artystycznej,</i>								

	<i>rekreacyjnej i edukacyjnej na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji</i>								
6.	<i>Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją poprzez integrację społeczną, aktywizację zawodową wsparcie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych oraz zagrożonych ubóstwem</i>								

Źródło: Opracowanie własne

1.3. Public relations dokumentu

W celu efektywnego i skutecznego wdrożenia zapisów Programu Rewitalizacji ważne jest, aby umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie ich tworzenia i realizacji, a tym samym zapewnić skuteczną metodę komunikacji społecznej, czyli przekazywania danych do otoczenia. Szeroka komunikacja stanowić będzie jeden z fundamentów powodzenia całego procesu rewitalizacji, służąc osiągnięciu wizji obszaru rewitalizacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za organizację oraz przeprowadzenie działań promocyjnych związanych z opracowaniem i wdrażaniem założeń Programu Rewitalizacji, a w jego ramach również wszystkich projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest Koordynator ds. rewitalizacji (wraz z Zespołem ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023). Jednostki te mają za zadanie zapewnić powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć, tj. o zakresie i wymiarze pozyskanego dofinansowania zewnętrznego dla poszczególnych projektów oraz rezultatach działań na poziomie obszaru rewitalizacji i całej gminy. Do zakresu ich działań należy wsparcie skutecznej komunikacji, opierającej się na następujących kanałach i narzędziach komunikacji:

- Internet – utworzenie i aktualizacja zakładki „Rewitalizacja” na stronie internetowej gminy (tarlow.pl), poczta elektroniczna pracownika odpowiedzialnego za kontakt z interesariuszami w sprawie rewitalizacji;
- komunikacja bezpośrednia – warsztaty, spotkania, posiedzenia itp.;
- materiały informacyjno-promocyjne – dystrybucja interesariuszom rewitalizacji folderu informacyjnego, opracowanie i wywieszanie plakatów dotyczących rewitalizacji w Gminie Tarłów;
- media lokalne – artykuły informacyjne w prasie lokalnej, obejmującej swoim zasięgiem m.in. obszar rewitalizacji.

Działania promujące będą miały zarówno zasięg lokalny, jak i regionalny oraz skierowane będą do kluczowych interesariuszy rewitalizacji, tj. takich grup odbiorców, jak:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;

- 2) mieszkańcy gminy;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki organizacyjne gminy;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Celem działań związanych z promocją dokumentu jest dotarcie do jak najszerszej grupy kluczowych interesariuszy rewitalizacji – mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, a także instytucji publicznych mogących stać się partnerami w realizacji określonych działań rewitalizacyjnych.

Ponadto odpowiedzialność za upowszechnianie bieżących informacji na temat poszczególnych działań rewitalizacyjnych spoczywa również na partnerach realizowanych przedsięwzięć. Jeśli projekty będą współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, wówczas promocja tychże przedsięwzięć będzie się odbywać zgodnie z wytycznymi właściwych instytucji w tym zakresie.

Gmina Tarłów na etapie sporządzenia dokumentu stosowała zasady promocji wynikające z umowy dotacji na realizację projektu „Opracowanie Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023”, który jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020 oraz ze środków budżetu państwa przyznanych w ramach konkursu dotacji na działania wspierające gminy w zakresie przygotowania programów rewitalizacji na terenie Województwa Świętokrzyskiego.

2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do Programu

Kluczowe znaczenie dla prawidłowej i efektywnej realizacji założeń Programu Rewitalizacji ma system monitoringu skuteczności działań, oceny oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu dokumentu.

2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości

Wdrażanie Programu Rewitalizacji będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji celów rewitalizacji, a także zaplanowanych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Monitorowaniem, mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji postanowień z wcześniej zatwierdzonymi założeniami, zajmować się będzie Koordynator ds. rewitalizacji powołany w UG we współpracy z Zespołem ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023 oraz z innymi pracownikami UG Tarłów. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególnych pracowników UG Tarłów, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze rewitalizacji i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Koordynator wraz z ww. Zespołem odpowiedzialni za zarządzanie procesem rewitalizacji w gminie będą mieli również następujące zadania:

- 1) gromadzenie i analizowanie informacji w układzie określonego dla celów i projektów zestawu wskaźników;
- 2) sporządzanie co 2 lata raportu/sprawozdania z postępu w realizacji dokumentu i przekazanie go do zatwierdzenia przez Radę Gminy Tarłów;
- 3) udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy (tarlow.pl, zakładka „Rewitalizacja”) oraz przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań informacyjno-konsultacyjnych z interesariuszami rewitalizacji.

Rada Gminy Tarłów analizować będzie postępy w realizacji głównych założeń Programu Rewitalizacji poprzez akceptację raportu/sprawozdania z postępu prac we wdrożeniu zapisów.

Monitorowanie obejmować będzie zarówno rzeczowe, jak i finansowe aspekty wdrażania dokumentu.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji Programu Rewitalizacji oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jego głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą corocznych zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych

do konkretnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania w odniesieniu do celów rewitalizacji, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji. W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze rewitalizacji w porównaniu do terenu całej gminy (tabela 16). Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie corocznie. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania dokumentu, czyli według stanu na koniec 2015 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca lutego kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym, pracownicy UG Tarłów, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów wchodzących w skład dokumentu zobowiązane są do składania informacji okresowej do Przewodniczącego Zespołu ds. rewitalizacji. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania Programu Rewitalizacji.

Dla osiągnięcia wartości docelowych wskaźników realizacji projektów, szczególna rola przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania poszczególnych przedsięwzięć współfinansowanych środkami finansowymi z Unii Europejskiej, w tym przygotowywania i przedkładania IZ RPO sprawozdań z ich realizacji oraz wniosków o płatność.

Tabela 16 Wskaźniki monitoringowe wdrażania Programu Rewitalizacji dla Gminy Tarłów na lata 2016–2023

Założenia Programu Rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na 31.12.2015 r.)	Średnia wartość dla gminy (stan na 31.12.2015 r.)	
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA						
Cel 1. Stworzenie funkcjonalnej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej	Powierzchnia terenów zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców	km ²	Urząd Gminy Tarłów	0,0032	0,0060	
Cel 2. Wzmocnienie kapitału społecznego, podniesienie poziomu aktywności lokalnej oraz przedsiębiorczości mieszkańców	Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1 000 mieszkańców	szt.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarłowie	45,7	45,6	
	Liczba przestępstw stwierdzonych przez policję na 1 000 mieszkańców	szt.	Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach	29,8	12,7	
WSKAŹNIKI PRODUKTU						
Projekty/ Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	szt.	Beneficjenci projektów	0	–	
	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	km ²	Beneficjenci projektów	0	–	
	Liczba osób objętych wsparciem	szt.	Beneficjenci projektów	0	–	
	WSKAŹNIKI REZULTATU					
	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	szt.	Beneficjenci projektów	0	–	

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu

Przyjęto, że *Program Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023* ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawienia się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Przedsięwzięcia odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym. Ich konkretni odbiorcy i zakres determinowane będą: aktualnymi warunkami sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz gminy, potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców wyznaczonego obszaru, poziomem zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania, możliwościami budżetu gminy oraz dostępnością środków zewnętrznych.

Dokument będzie podlegał ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy Tarłów, a także całego Zespołu ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023 oraz sporządzonego przez nich raportu/sprawozdania z postępu w realizacji założeń dokumentu raz na 2 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w Programie. Ocena opublikowana zostanie na stronie internetowej gminy (tarlow.pl, w zakładce „Rewitalizacja”). Dopuszcza się również możliwość wcześniejszego wystąpienia z wnioskiem o zmianę treści dokumentu przez ww. Zespół, z inicjatywy co najmniej 3 członków Rady Gminy bądź 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzenie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizacje poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie. W sytuacji stwierdzenia osiągnięcia celów dokumentu (w wyniku przeprowadzonej oceny), Rada Gminy uchyli uchwałę w sprawie Programu Rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta Gminy Tarłów.

Ewaluacja ma na celu identyfikację oraz ewentualną poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizacji z jednoczesnym uwzględnieniem założeń programowych. Jej zadaniem jest sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów.

Ocena wszystkich zrealizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostanie dokonana przy współdziałaniu wszystkich interesariuszy rewitalizacji oraz w oparciu o 5 zasadniczych kryteriów ewaluacyjnych:

1. SKUTECZNOŚĆ (ang. *effectiveness*) – kryterium pozwalające ocenić w jakim stopniu osiągnięte zostały cele dokumentu zdefiniowane na etapie planowania.
2. EFEKTYWNOŚĆ (ang. *efficiency*) – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów.
3. UŻYTECZNOŚĆ (ang. *utility*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie Programu odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej.
4. TRAFNOŚĆ (ang. *relevance*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele Programu odpowiadają charakterowi i skali potrzeb wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizacji.
5. TRWAŁOŚĆ (ang. *sustainability*) – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Ewaluacja założeń programowych i stopnia realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie zostanie podzielona na następujące części:

- 1) *ex-ante* (przed realizacją Programu) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem dokumentu);
- 2) *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Zespół, który będzie na jej podstawie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Programu Rewitalizacji co najmniej raz na 2 lata (jest to również instrument monitorowania bieżących zmian w otoczeniu);
- 3) *mid-term* (śródkresowa) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego możliwa jest aktualizacja dokumentu;
- 4) *ex-post* (na zakończenie wdrażania) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych projektów w ramach Programu z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w dokumencie, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rewitalizacji wyznaczonego obszaru na terenie Gminy Tarłów jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie (w tym finansowanie), monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym Programem Rewitalizacji. Ponadto realizuje *zasadę partnerstwa* wynikającą z art. 5 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013, polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć. Opiera się ona na założeniu, że opinia środowiska lokalnego jest najważniejszym elementem tworzenia dokumentu, który ma stanowić narzędzie do projektowania konkretnych zadań, podejmowanych w celu rozwiązywania problemów i eliminacji negatywnych zjawisk oraz wykorzystania lokalnych potencjałów, a tym samym poprawiających warunki i jakość życia mieszkańców.

Kluczowymi interesariuszami rewitalizacji są:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i stowarzyszenia budownictwa społecznego;
- 2) mieszkańcy gminy;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki organizacyjne gminy;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Ogólny schemat mechanizmów włączenia interesariuszy rewitalizacji na poszczególnych etapach rewitalizacji przedstawia tabela 17.

Tabela 17 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
DIAGNOZOWANIE	
<p>Diagnoza gminy w podziale na ustalone jednostki referencyjne (sołectwa gminy) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiza wskaźnikowa ilościowa i jakościowa koncentracji problemów na podstawie ustalonych wskaźników dla poszczególnych jednostek we wszystkich ww. sferach; - analiza jakościowa potencjałów; - delimitacja przestrzenna obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. 	<p>1. Przeprowadzenie w dniach od 26.07 do 30.09.2016 roku badania ankietowego, którego celem było poznanie opinii mieszkańców na temat aktualnych problemów, zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz potrzeb i oczekiwanych działań rewitalizacyjnych.</p> <p>2. Wywiady grupowe w ramach warsztatów diagnostyczno-projektowych w dniu 29.09.2016 r. z przedstawicielami sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego w ramach opracowania diagnozy.</p> <p>3. Publikacja w prasie lokalnej „Gazeta Ostrowiecka” w dniu 24 października 2016 roku, dwóch artykułów podsumowujących przeprowadzone warsztaty oraz zaproszenie do udziału w konsultacjach diagnozy.</p> <p>4. Konsultacje społeczne <i>Diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów</i> wraz z mapami poglądowymi granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, które miały na celu zebranie od interesariuszy rewitalizacji uwag, opinii i propozycji dotyczących wyznaczonych obszarów. Konsultacje odbyły się w terminie od dnia 14.10.2016 roku do dnia 28.10.2016 roku. Uwagi do dokumentu można było składać w następujących formach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail, - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Tarłowie, - bezpośrednio do Urzędu Gminy w Tarłowie w godzinach pracy Urzędu; 2) Otwarte spotkanie informacyjno-warsztatowe z interesariuszami rewitalizacji w dniu 24.10.2016 roku w Sali konferencyjnej Gminnego Ośrodka Kultury w Tarłowie; 3) Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Gminy w Tarłowie. <p>Dokumenty dostępne były w wersji papierowej w budynku Urzędu Gminy w Tarłowie oraz elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Tarłów (tarlow.pl, zakładka „Rewitalizacja”). Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana na stronie internetowej gminy, w zakładce „Rewitalizacja”, informacja podsumowująca ich przebieg.</p>
PROGRAMOWANIE	
<p>Sporządzenie <i>Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - projektowanie i wybór rozwiązań; - określenie głównych założeń dokumentu; - identyfikacja i zaplanowanie listy projektów podstawowych oraz 	<p>1. Posiedzenie Zespołu ds. rewitalizacji (<i>opiniowanie, współdecydowanie i kontrola obywatelska</i>), które odbyło się w dniu 7.10.2016 roku.</p> <p>2. Przeprowadzenie otwartego naboru projektów realizowanych na obszarze rewitalizacji w terminie do 31.10.2016 roku poprzez fiszkę projektową, którą można było złożyć:</p> <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na podany adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Tarłowie;

<p>uzupełniających realizowanych przez różnych interesariuszy rewitalizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> - określenie ram organizacyjno-finansowych realizacji rewitalizacji; - przeprowadzenie odpowiednich uzgodnień i zaopiniowanie dokumentu. 	<ul style="list-style-type: none"> - bezpośrednio do Urzędu Gminy Tarłów. <p>3. Spotkanie informacyjno-warsztatowe dotyczące założeń dokumentu dla partnerów projektów rewitalizacyjnych w dniu 9.11.2016 r. w Urzędzie Gminy w Tarłowie.</p> <p>4. Konsultacje społeczne dokumentu (w terminie od 05.01.2017 roku do 19.01.2017 roku) w następujących formach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: <ul style="list-style-type: none"> - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail, - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Tarłowie, - bezpośrednio do Urzędu Gminy w Tarłowie w godzinach pracy Urzędu. 2) Otwarte spotkanie konsultacyjne z interesariuszami rewitalizacji z możliwością zgłaszania wniosków i/lub uwag, które odbyło się dnia 13.01.2017 roku. 3) Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Gminy w Tarłowie. <p>Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana na stronie internetowej gminy, w zakładce „Rewitalizacja”, informacja podsumowująca ich przebieg wraz z rejestrem zgłoszonych uwag i odniesieniem się do nich z uzasadnieniem.</p> <p>5. Organizacja konferencji podsumowującej prace nad dokumentem w dniu 23.01.2017 roku, w Sali konferencyjnej w Urzędzie Gminy w Tarłowie, na której omówione zostały główne założenia projektu dokumentu.</p> <p>6. Publikacja w prasie lokalnej „Gazeta Ostrowiecka” w dniu 23.01.2017 roku, artykułu podsumowującego opracowanie dokumentu.</p>
<p>WDRAŻANIE (FINANSOWANIE)</p>	
<p>Wdrażanie założeń Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja (wdrażanie) przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych (w tym w ramach partnerstw międzysektorowych); - prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej oraz aktywizacji interesariuszy rewitalizacji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja przez gminę otwartego naboru na partnera/partnerów spoza sektora finansów publicznych do wspólnej realizacji projektu zgodnie z <i>Ustawą z dnia 11 lipca 2014 roku o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020</i> (Dz.U. z 2016 r. poz. 217 z późn. zm.). 2. Konkurs ofert dla organizacji pozarządowych. 3. Konkurs architektoniczny lub architektoniczno-urbanistyczny w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji. 4. Planowanie partycypacyjne obejmujące cykl spotkań służących zagospodarowaniu przestrzeni. 5. Warsztaty projektowe związane z kształtowaniem przestrzeni z wykorzystaniem map/makiet. 6. Spacery badawcze dla określonych grup społecznych w celu ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych. 7. Realizacja projektów przez różnych beneficjentów (w tym w partnerstwach międzysektorowych).

	<p>8. Wspólne podejmowanie decyzji/kształtowanie przestrzeni/rozwiązywanie problemów/opiniowanie rozwiązań w trakcie spotkań Zespołu ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023.</p> <p>9. Spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami organizowane w miarę postępu wdrożenia projektów.</p> <p>10. Realizacja małych inicjatyw interesariuszy rewitalizacji i wydarzeń lokalnych związanych z rewitalizacją.</p>
MONITOROWANIE, EWALUACJA, AKTUALIZACJA	
<p>Ocena realizacji założeń <i>Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie monitoringu realizacji rewitalizacji; - wykonanie ewaluacji założeń programowych; - aktualizacja dokumentu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sporządzenie raz na 2 lata przez Koordynatora ds. rewitalizacji i Zespół ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023 raportów/sprawozdań z postępu realizacji dokumentu i przekazanie ich do zatwierdzenia przez Radę Gminy Tarłów oraz ich upublicznianie na stronie internetowej gminy. 2. Spotkania informacyjno-konsultacyjne w celu przekazywania informacji na temat postępu we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych. 3. Opracowanie ewaluacji <i>mid-term i ex-post</i> z realizacji Programu Rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii mieszkańców na temat efektywności przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych. 4. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o aktualizację dokumentu przez Zespół ds. Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023, z inicjatywy co najmniej 3 członków Rady Gminy bądź 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowy opis dotyczący przebiegu konsultacji społecznych i efektów poszczególnych metod partycypacji społecznej oraz mechanizmów włączenia społeczności lokalnej na etapie diagnozowania i programowania, zamieszczony jest chronologicznie na stronie internetowej gminy (tarlow.pl), dzięki czemu udokumentowany został udział w nim różnych grup interesariuszy. Zastosowane mechanizmy włączenia dostosowane były do wszystkich potencjalnych interesariuszy rewitalizacji z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego.

Realizacja oraz zaplanowanie różnorodnych form partycypacji społecznej oraz aktywizacji społeczności lokalnej umożliwiło dotarcie do szerokiego grona przedstawicieli interesariuszy oraz poznanie ich potrzeb i oczekiwań w celu dostosowania wsparcia. Partycypacja przyjmowała dojrzałe formy, tj. współdecydowanie, kontrola obywatelska, współrealizacja. Wartością dodaną przeprowadzonych metod partycypacji i „budowania” partnerstwa była możliwość skonfrontowania wiedzy o wielu aspektach funkcjonowania obszaru rewitalizacji przez różne środowiska lokalne, co w konsekwencji doprowadziło do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji i będzie stanowiło podstawę uzasadnienia podjętych na nim działań. Ponadto zakłada się, że partycypacyjny model opracowania dokumentu będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko

Przepisy *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) określają, dla jakiej kategorii dokumentów planistycznych, ze względu na ich indywidualną zawartość oraz zewnętrzne uwarunkowania, istnieje konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto przesłanką obowiązkowo kwalifikującą do przedmiotowej oceny, zgodnie z art. 46 pkt 3 i art. 47. ww. ustawy jest stwierdzenie, iż, w efekcie realizacji przedsięwzięć, wystąpi znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

Decyzję o przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydaje organ opracowujący projekt dokumentu sam, bądź zgodnie z art. 47 ww. ustawy, w uzgodnieniu z właściwym organem ochrony środowiska, którym w tym przypadku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach (RDOŚ). W nadesłanym piśmie z dnia 18.01.2017 r.,

znak:WPN-II.410.6.2017.MK, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach wyjaśnił iż realizacja ustaleń *Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023* nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko i na obszar Natura 2000 oraz nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W związku z czym uzgodniony został brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedłożonego dokumentu.

Przygotowanie i prowadzenie zaplanowanych prac w budynkach powinno w szczególności uwzględniać ochronę ptaków i nietoperzy gniazdujących w ścianach budynków. Uwzględnienie miejsca bytowania ptaków i nietoperzy podczas remontów budynków jest konieczne ze względu na przepisy prawa polskiego i wspólnotowego. W związku z powyższym, na zarządcach budynków spoczywa odpowiedzialność za prowadzenie prac remontowo-budowlanych we właściwym terminie – dostosowanym do okresów lęgowych dla danych gatunków, bezpiecznym dla gniazdujących w budynkach. Po zakończeniu prac, w budynkach w których gniazdowały ptaki lub nietoperze, wykonawca zobowiązany jest do stworzenia zastępczych schronień dla ptaków i nietoperzy, tak aby liczba siedlisk nie została uszczuplona. W przypadku konieczności ingerencji w środowisko flory i fauny objętej ochroną zostanie złożony wniosek o uzyskanie stosownego pozwolenie w trybie art. 56 *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134).

Przedsięwzięcia nie będą lokalizowane na przedmiotach ochrony obszarów Natura 2000, a zadania realizowane w ramach wdrażania Programu nie będą miały istotnego oddziaływania na przekroczenie standardów jakości środowiska oraz nie kolidują z warunkami ochrony występujących na terenie gminy form ochrony przyrody.

Podsumowując należy podkreślić, że ze względu na specyfikę zadań wskazanych w *Programie Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023* i z uwagi na ich parametry nie będą one znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko. W związku z powyższym dla ww. Programu uzgodniono brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Niemniej jednak, każdorazowo przy opracowywaniu projektów konkretnych inwestycji, w przypadku, gdy zaistniałaby konieczność przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko lub na obszar Natura 2000, organ odpowiedzialny za realizację zadania, podejmie odpowiednie kroki administracyjne.

Spis map

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Tarłów	20
Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów	21
Mapa 3 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców – porównanie wyznaczonego obszaru rewitalizacji, jednostek referencyjnych Gminy Tarłów oraz średniej dla gminy w 2015 roku.....	27
Mapa 4 Liczba przestępstw stwierdzonych przez policję na 1 000 mieszkańców – porównanie wyników wyznaczonego obszaru rewitalizacji, jednostek referencyjnych Gminy Tarłów oraz średniej dla gminy w 2015 roku.....	30

Spis tabel

Tabela 1 Nawiązanie Programu Rewitalizacji do ponadlokalnych dokumentów strategiczno-programowych.....	9
Tabela 2 Skala problemów społecznych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w 2015 roku – porównanie ze średnią dla gminy.....	26
Tabela 3 Zidentyfikowane problemy i potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów	42
Tabela 4 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk.....	49
Tabela 5 Projekt główny nr 1	50
Tabela 6 Projekt główny nr 2	52
Tabela 7 Projekt główny nr 3	53
Tabela 8 Projekt główny nr 4	54
Tabela 9 Projekt główny nr 5	55
Tabela 10 Projekt główny nr 6	57
Tabela 11 Projekt główny nr 7	58
Tabela 12 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	60

Tabela 13 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi.....	65
Tabela 14 Szacunkowe ramy finansowe Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów na lata 2016–2023.....	71
Tabela 15 Harmonogram wdrażania dokumentu	77
Tabela 16 Wskaźniki monitoringowe wdrażania Programu Rewitalizacji dla Gminy Tarłów na lata 2016–2023	83
Tabela 17 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji.....	87

Spis wykresów

Wykres 1 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2015 roku na obszarze rewitalizacji i w Gminie Tarłów	24
Wykres 2 Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2015 roku – porównanie średnich obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów	24
Wykres 3 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku – porównanie obszaru rewitalizacji do średniej wartości dla Gminy Tarłów.....	25
Wykres 4 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców w 2015 roku – porównanie obszaru rewitalizacji do średniej dla Gminy Tarłów	27
Wykres 5 Frekwencja w wyborach władz samorządowych w 2014 roku – porównanie wyników obszaru rewitalizacji i średniej dla Gminy Tarłów	28
Wykres 6 Średnia wartość wskaźnika "liczba przestępstw stwierdzonych przez policję na 1 000 mieszkańców" w 2015 roku – porównanie obszaru rewitalizacji do średniej dla Gminy Tarłów	29
Wykres 7 Średnie wyniki % uzyskane ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w 2015 roku – porównanie wyniku dla szkoły podstawowej z obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów	31
Wykres 8 Średnie wyniki % uzyskane ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w 2015 roku – porównanie wyniku dla gimnazjum z obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów	31

Wykres 9 Średnie wyniki % uzyskane ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w 2015 roku – porównanie średniej dla Gminy Tarłów, powiatu opatowskiego, województwa świętokrzyskiego i Polski.....	32
Wykres 10 Wartość wskaźnika "liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców" oraz "liczba jednostek wyrejestrowanych z rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców" w 2015 roku – porównanie obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów	33
Wykres 11 Powierzchnia terenów(km ²) zagospodarowanych pod działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 1 000 mieszkańców w 2015 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów	34
Wykres 12 Ilość odpadów (m ²) stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska – azbest w 2015 roku – porównanie średniej dla obszaru rewitalizacji i Gminy Tarłów	40

Spis schematów

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów	17
Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji	22
Schemat 3 Założenia Programu Rewitalizacji Gminy Tarłów.....	48
Schemat 4 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Tarłów.....	76

Załącznik

Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Tarłów